



Landsbygdspolitik m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 46 motionsyrkanden om jordbruk och landsbygdsens utveckling m.m. från den allmänna motionstiden 2012. Motionerna tar upp frågor som rör bl.a. Sveriges landsbygdsprogram, svensk livsmedelsproduktion, reformering av EU:s jordbrukspolitik och de areella näringarna. Flertalet motionsyrkanden rör frågor där riksdagen har delegerat beslutanderätten till regeringen och till de myndigheter som har särskild sakkunskap på området.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks, i huvudsak med hänvisning till pågående beredningsarbete som rör de väckta förslagen eller att frågan är under utredning. Vissa motionsyrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden, och dessa behandlas därför förenklat i ett särskilt avsnitt.

I betänkandet finns nio reservationer och tre särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Bakgrund	5
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	5
Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet (2012/13:RFR4)	6
Utskottets överväganden	8
Landsbygdsprogrammet	8
Svensk livsmedelsproduktion m.m.	10
Åtgärdsplan för minskat oljeberoende inom svensk matförsörjning	16
Gärdsstöd	19
Prissättning m.m.	23
Motioner som bereds förenklat	31
Reservationer	32
1. Landsbygdsprogrammet, punkt 1 (S)	32
2. Landsbygdsprogrammet, punkt 1 (MP)	33
3. Svensk livsmedelsproduktion m.m., punkt 2 (S)	34
4. Svensk livsmedelsproduktion m.m., punkt 2 (SD)	34
5. Ökad odling av proteingrödor i Sverige, punkt 3 (S, MP)	35
6. Åtgärdsplan för minskat oljeberoende inom svensk matförsörjning, punkt 4 (S, MP, V)	36
7. Gärdsstöd, punkt 5 (S)	37
8. Prissättning m.m., punkt 6 (MP)	37
9. Prissättning m.m., punkt 6 (SD)	39
Särskilda yttranden	41
1. Svensk livsmedelsproduktion m.m., punkt 2 (S)	41
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 7 (S)	41
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 7 (V)	42
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	43
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	43
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 7	48

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Landsbygdsprogrammet

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ221 av Ann-Kristine Johansson (S) och

2012/13:MJ447 av Jonas Eriksson och Lotta Hedström (båda MP).

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (MP)

2. Svensk livsmedelsproduktion m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ240 av Christer Engelhardt och Sven-Erik Bucht (båda S),

2012/13:MJ276 av Ann-Kristine Johansson och Sven-Erik Bucht (båda S) och

2012/13:MJ454 av Mikael Jansson (SD).

Reservation 3 (S)

Reservation 4 (SD)

3. Ökad odling av proteingrödor i Sverige

Riksdagen avslår motion

2012/13:MJ425 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 21.

Reservation 5 (S, MP)

4. Åtgärdsplan för minskat oljeberoende inom svensk matförsörjning

Riksdagen avslår motion

2012/13:MJ399 av Per Bolund m.fl. (MP).

Reservation 6 (S, MP, V)

5. Gårdsstöd

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ205 av Karin Nilsson och Göran Lindell (båda C),

2012/13:MJ228 av Christer Engelhardt (S) och

2012/13:MJ417 av Mikael Oscarsson (KD).

Reservation 7 (S)

6. Prissättning m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ409 av Josef Fransson (SD) yrkande 2 och

2012/13:MJ445 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3.

Reservation 8 (MP)

Reservation 9 (SD)

7. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 21 februari 2013

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Bengt-Anders Johansson (M), Lars Hjalmered (M), Johan Löfstrand (S), Rune Wikström (M), Johan Hultberg (M), Jan-Olof Larsson (S), Anita Brodén (FP), Sara Karlsson (S), Roger Tiefensee (C), Pyry Niemi (S), Åsa Coenraads (M), Helena Leander (MP), Irene Oskarsson (KD), Josef Fransson (SD), Jens Holm (V) och Kristina Nilsson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas 46 motionsyrkanden om jordbruk och landsbygdens utveckling m.m. från den allmänna motionstiden 2012. Motionerna tar upp frågor som rör Sveriges landsbygdsprogram, reformering av EU:s jordbrukspolitik, svensk livsmedelsproduktion och de areella näringarna.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks, i huvudsak med hänvisning till pågående beredningsarbete som rör de väckta förslagen eller att frågan är under utredning. Av dessa tar 34 yrkanden upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden, och dessa behandlas därför förenklat.

Bakgrund

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel omfattar verksamhet inom områdena jordbruks- och trädgårdsnäring, fiskerinäring, livsmedel, skog, djur, landsbygd, rennäring och samefrågor. Vidare omfattar utgiftsområdet även verksamhet inom utbildning och forskning.

Verksamheten inom jordbruks- och fiskerinäringarna är i hög grad inriktad på tillämpning av EU:s regleringar och stödssystem. Utgifterna för verksamheten inom både jordbruks- och fiskeområdena bestäms i stor utsträckning av beslut inom EU. De djurfrågor som omfattas berör djur som människan håller eller på annat sätt har tagit ansvar för samt den del av faunavården som avser viltvård. Djur- och folkhälsa, djurskydd och viltvård behandlas under utgiftsområdet.

Verksamheten inom landsbygdsområdet syftar till att bidra till en hållbar utveckling av landsbygden genom bl.a. fler och växande företag samt naturresurser som brukas utan att förbrukas. Denna verksamhet består huvudsakligen av åtgärder inom ramen för Sveriges landsbygdsprogram 2007–2013.

Inom livsmedelsområdet bedrivs verksamheten genom att regler utarbetas och kontroll utövas enligt livsmedelslagen samt att goda matvanor främjas. Därtill bedrivs verksamhet som avser att främja livsmedelssektorns konkurrenskraft och att öka livsmedelsexporten. Verksamheten inom skogsområdet är inriktad på tillsyn, inventering, uppföljning, utvärdering samt rådgivning, utbildning och information. Vidare ingår framför allt miljöinriktade bidrag.

Verksamheten inom sameområdet syftar till att verka för en levande samisk kultur, inklusive det samiska språket, byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar. Området omfattar också anslag under andra utgiftsområden. Landsbyggsdepartementet har samordningsansvaret för frågor som rör samerna.

Verksamheten inom utbildning och forskning utvecklar kunskapen om de biologiska naturresurserna samt om människans förvaltning och hållbara nyttjande av dessa. Den forskning som bedrivs inom de areella näringarna har ett särskilt ansvar för att kunskaperna om naturresurserna utvecklas för kommande generationers behov.

Inom utgiftsområdet ingår följande myndigheter: Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt, Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård, Livsmedelsverket, Skogsstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) samt vissa verksamheter vid länsstyrelserna och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas). Sametinget redovisas under utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

Av utgifterna finansieras 54 procent genom Europeiska garantifonden för jordbruk, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska fiskerifonden. En stor del av EU-stöden avser obligatoriska stöd såsom gårdsstöd och intervention. Därtill kommer delfinansierade stöd och ersättningar som förutsätter nationell medfinansiering, i huvudsak nationell finansiering av landsbygdsprogrammet och det operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige.

Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet (2012/13:RFR4)

Miljö- och jordbruksutskottet och näringsutskottet beslutade i februari 2011 att genomföra en gemensam uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet. Uppföljningen har inriktats på tre delar av programmet, nämligen stöd till mikroföretag, grundläggande tjänster (t.ex. dagligvaruhandel och bredbandsutbyggnad) och stöd till biogasproduktion. Uppföljningen har genomförts av miljö- och jordbruksutskottets och näringsutskottets gemensamma uppföljnings- och utvärderingsgrupp.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen gör följande bedömningar. Landsbygden är en resurs för hela Sveriges utveckling. Det är viktigt med ett långsiktigt, uthålligt och kontinuerligt arbete för landsbygdsutveckling. Landsbygdsprogrammet är ett av statens viktigaste verktyg för detta.

Det är viktigt med lokalt deltagande och engagemang, regional anpassning och en bred inriktning på landsbygdsprogrammet. Det är bra att staten har en bred syn på landsbygdsutveckling och att insatserna kan se olika ut i olika län.

Landsbygdsprogrammet har gjort att landsbygdsfrågor uppmärksammas på olika sätt. Det behövs också i fortsättningen insatser för att åstadkomma en positiv utveckling på landsbygden. Det är viktigt att landsbygdsprogrammet används för att aktivt motverka en negativ utveckling på landsbygden.

Landsbygdsprogrammet kan förenklas och antalet åtgärder minskas. Myndigheternas handläggning kan vidareutvecklas och det administrativa krånglet minskas.

Det är ännu för tidigt att slå fast vilka resultat som landsbygdsprogrammet har gett. Utifrån de fallstudier som har genomförts upplevs dock resultaten som positiva för landsbygdens utveckling, även om programmet antagligen inte kommer att nå ända fram när det gäller målkriterierna. Det är viktigt att uppmärksamma resultat som inte är enkelt mätbara. Det är viktigt att regeringen årligen redovisar och bedömer landsbygdsprogrammets resultat till riksdagen.

Det är angeläget att landsbygdsprogrammet stöder näringslivets fortsatta utveckling. Mikroföretagsstödet är viktigt för företagsutvecklingen på landsbygden, men det är svårt att peka på kvantifierbara resultat.

Det var inledningsvis svårt att få in ansökningar som passade in i stödet till grundläggande tjänster. Omorienteringen mot bredbandsutbyggnad bidrog till ökat intresse. Det är positivt att stödet till biogas har fått en viktig roll i landsbygdsprogrammet. Många län prioriterar biogassatsningen, och intresset för biogasinvesteringar är på uppgång. Biogasstödet är i flera fall avgörande för investeringsbeslut, men det finns problem med lönsamheten.

Landsbygdsfrågor är komplexa och breda, varför det finns behov av samverkan och samordning mellan myndigheternas insatser för landsbygden. Det kan vara svårt att få en överblick över de stöd som kan gå till landsbygden. Samordningen mellan de olika stöden till landsbygden måste förbättras. Samtidigt som gränsdragningen mellan åtgärderna ska vara tydlig måste möjligheter till synergieffekter lyftas fram.

Det är viktigt med uppföljning och utvärdering av landsbygdsprogrammets resultat. Det är viktigt att de finansiella felen minskar när det gäller beviljade stöd. Det är dyrt att göra fel eftersom det leder till stora återbetalningsbelopp för Sverige samtidigt som förtroendet för denna stödform påverkas. Det är viktigt dels att förenkla ansökningsförfarandet så att risken att den sökande ska göra fel minskar, dels att Jordbruksverket och länsstyrelserna vidtar åtgärder för att förbättra myndigheternas hantering av stöden.

Utskottets överväganden

Landsbygdsprogrammet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om företagande och konkurrenskraft (S) och om miljöåtgärder i kommande landsbygdsprogram (MP).
Jämför reservationerna 1 (S) och 2 (MP).

Motionerna

I fråga om företagande och konkurrenskraft i kommande landsbygdsprogram anförs i motion 2012/13: MJ221 av Ann-Kristine Johansson (S) att vid sidan av näringslivsfrågor bör miljöperspektivet få en central roll i utvecklingen av det nya landsbygdsprogrammet. En diskussion bör föras om ett nationellt mål för den svenska livsmedelsproduktionen.

I motion 2012/13: MJ447 av Jonas Eriksson och Lotta Hedström (båda MP) anförs att Jordbruksverket och Skogsstyrelsen i samband med en översyn av landsbygdsprogrammet inför perioden 2014–2020 har föreslagit att ett stort antal miljöåtgärder som finns i det nuvarande landsbygdsprogrammet stryks, t.ex. bidrag till restaurering av slätterängar och betesmarker. Det skäl som åberopas är att programmet ska bli mindre krångligt och omfattande. Förenklad administration bör emellertid inte vara överordnat andra intressen. Jordbruksverket och Skogsstyrelsen påpekar själva i sitt förslag att förenklingarna leder till att flera miljömål blir svårare att nå. Denna förenkling bör inte genomföras.

Utskottets ställningstagande

I budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 23) anges att regeringen den 6 oktober 2011 gav Jordbruksverket i uppdrag att vidare analysera behoven och utformningen av nya mål för ekologisk produktion inför det kommande landsbygdsprogrammet 2014–2020. Uppdraget redovisades den 31 maj 2012 som en del i rapporteringen av tekniskt underlag inför kommande landsbygdsprogram. I kommande landsbygdsprogram avser regeringen enligt budgetpropositionen att fortsätta arbetet med att stärka landsbygdens utvecklingskraft, särskilt avseende primärproduktionen och klimat- och miljöprofilen. Primärproduktionen är mycket viktig för landsbygdens näringsliv, och dess konkurrenskraft kommer att vara av hög prioritet i kommande program.

Av den kommenterade dagordningen inför jordbruks- och fiskerådet den 28–29 november 2012 framgår att kommissionen den 12 oktober 2011 presenterade lagförslag för den framtida inriktningen av den gemensamma

jordbrukspolitiken. I förslaget till landsbygdsförordning anges regler för utformningen av medlemsländernas landsbygdsprogram för perioden 2014–2020. Förslaget har under det gångna året diskuterats ett flertal gånger i rådet. Förslaget om landsbygdsutveckling är omfattande. Förordningen behandlar frågor om jordbrukets och landsbygdsföretagandets konkurrenskraft och hur ett resurssnålt och uthålligt jordbruk ska kunna utformas, bl.a. genom s.k. miljö- och klimatersättningar och ekologiskt jordbruk.

I regeringens förslag till svensk ståndpunkt anges att förslaget medför att Sverige såväl som andra medlemsstater har betydande möjligheter att välja utformningen av vilka åtgärder och insatser som kommer att ingå i sina program med utgångspunkt i de analyser som varje medlemsstat ska genomföra. Detta tillsammans med krav på medfinansieringen för pelare II och budgeten för pelare II kommer att vara avgörande för vilka satsningar som varje medlemsstat kommer att prioritera. Regeringen anser att förslaget i stort är en bra grund för den framtida politiken för landsbygdsutveckling och kan därför acceptera förslaget till förordning för landsbygdsutveckling även om det finns delar i förordningen där regeringen hade velat se en annan utformning.

Det framgår av Jordbruksverkets och Skogsstyrelsens rapport 2012:15 Tekniskt underlag – Landsbygdsprogram 2014–2020 att myndigheterna har haft i uppdrag att föreslå åtgärder med bl.a. mål, indikatorer och ersättningsnivåer. Myndigheterna presenterar tillsammans åtgärder och varianter på åtgärder som kan ligga till grund för det nya programmet. Syftet med rapporten är att föreslå åtgärder som kan bidra till EU:s mål för landsbygdspolitiken och målen för det nya svenska landsbygdsprogrammet för åren 2014–2020. Rapporten innehåller åtgärdsbeskrivningar och tekniska analyser. Bland förslagen finns både åtgärder från dagens program och nya förslag. För några åtgärder finns det olika alternativ. Utgångspunkten har varit att åtgärderna i nästa landsbygdsprogram i stort ska likna dem i nuvarande program för att de som ska söka ska känna igen sig. Man har dock gjort vissa förändringar, som man anser är både positiva och nödvändiga. Myndigheter och sökande har under den nuvarande programperioden varit överens om att landsbygdsprogrammet måste förenklas. I det här förslaget har förenkling varit styrande, och i många fall har åtgärderna gjorts om för att bli enklare. Exempel på förenkling är att det ska vara färre villkor som den sökande ska uppfylla, villkor som är lätta att förstå, mindre dokumentation och lättare att förstå om man har rätt till stöd. Det är också viktigt att minska risken att den sökande oavsiktligt gör fel och får avdrag.

Jordbruksverkets och Skogsstyrelsens förslag till förenklat landsbygdsprogram 2014–2020 (rapport 2012:16) är Jordbruksverkets och Skogsstyrelsens förslag till ett enklare landsbygdsprogram inför perioden 2014–2020. Förslaget innehåller ett urval av de åtgärder som presenteras i det tekniska underlaget. Valet av åtgärder är huvudsakligen gjort utifrån regeringens mål om regelförenkling, men kriterierna samhällsekonomisk kostnadseffektivitet, ökad konkurrenskraft för jordbruket i skogsbygd och acceptans för

åtgärden hos målgruppen har också använts. Förslaget innebär färre åtgärder än i nuvarande landsbygdsprogram. Denna rapport avslutas med en diskussion om myndigheternas uppdrag att nå mål och införa EU-direktiv i förhållande till det förenklade förslaget. I rapporten konstateras att det inte går att förenkla reglerna och samtidigt nå alla mål, men Jordbruksverket och Skogsstyrelsen har uppdrag att uppfylla båda dessa. Urvalet av åtgärder påverkar arbetet med exempelvis miljökvalitetsmål, EU-direktiv och förbättrad djurvälstånd, och det konstateras att om landsbygdsprogrammet bara innehåller åtgärderna i det här förslaget måste andra pengar eller andra styrmedel användas för målområden där landsbygdsprogrammet tidigare har varit ett viktigt verktyg.

Enligt Landsbygdsdepartementet innehåller huvudrapporten förslag till åtgärder som skulle kunna rymmas i kommande landsbygdsprogram. Denna rapport är beställd av regeringen. Förenklingsförslaget har Jordbruksverket och Skogsstyrelsen tagit fram på eget initiativ för att visa på effekten av ett långt gånget förenklingsperspektiv. I arbetet med kommande landsbygdsprogram arbetar departementet med utgångspunkt i huvudrapporten. Det bör noteras att frågan om enskilda åtgärder inte har börjat diskuteras ännu eftersom EU-regelverket ännu inte är färdigförhandlat.

Det anförda bör i allt väsentligt tillgodose syftet med motionerna 2012/13: MJ221 (S) och 2012/13: MJ447 (MP). Utskottet föreslår att motionerna lämnas utan vidare åtgärd i avvaktan på resultatet av det arbete som pågår.

Svensk livsmedelsproduktion m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om mjölknäringen (S), om livsmedelsforskning (S) och om en målsättning för självförsörjningsgraden inom svenskt jordbruk (SD).

Jämför reservationerna 3 (S), 4 (SD) och 5 (S, MP) samt särskilt yttrande 1 (S).

Motionerna

De svenska mjölkbönderna har enligt motion 2012/13: MJ240 av Christer Engelhardt och Sven-Erik Bucht (båda S) en svår ekonomisk situation och pressas av såväl låga mjölkpriser som höga foderpriser. Det finns i dag ett stort överskott av mjölk, och samtidigt stiger foderpriserna. Sverige kan göra mer för att öka de svenska böndernas konkurrenskraft genom att stimulera produktionsutveckling och effektiviseringar, t.ex. genom att använda tillgängliga medel inom EU:s landsbygdsprogram för att stödja effektiviseringar och säkerställa att de satsningar som görs leder till mer konkurrenskraftiga företag. Det svenska mervärdet, där djurskyddet ingår, är en nödvändig konkurrens fördel.

I fråga om livsmedelsforskning anføres i motion 2012/13: MJ276 av Ann-Kristine Johansson och Sven-Erik Bucht (båda S) att den svenska livsmedelsproduktionen bör öka i både volym och värde de kommande tio åren. Svenska livsmedel behöver stärka sin konkurrenskraft på en alltmer konkurrensutsatt marknad. Det kan ske genom ökad kvalitet och breddat sortiment. Jordbruksforskning är en unik kompetens inom biologisk produktion och förvaltning av våra naturresurser.

Regeringen bör enligt kommittémotion 2012/13: MJ425 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 21 ge Jordbruksverket i uppdrag att arbeta för stimulans av ökad odling av proteingrödor i Sverige. Köttuppfödningen i Sverige är i dag beroende av import av soja till foder. På senare tid har uppmärksamheten riktats mot att odla svenska proteingrödor, t.ex. åkerbönor, vilket ger lantbruket en större lönsamhet och gör det svenska köttet mer hållbart producerat. Det behövs statliga insatser och investeringar för att öka kunskapen om grödorna, utveckla nya grödor och konkret använda landsbygdsprogrammet för att stimulera odling.

Enligt motion 2012/13: MJ454 av Mikael Jansson (SD) saknas politiska mål för den svenska självförsörjningsgraden inom livsmedelsproduktionen. En sådan målsättning bör antas, vilket skulle kunna fungera som en motvikt mot andra politiska mål som driver produktionen utomlands.

Utskottets ställningstagande

Mjölknäringen

Av budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg. omr. 23) framgår att antalet mjölkkor minskade med 28 procent mellan 1995 och 2011. Mellan 2010 och 2011 minskade antalet mjölkkor med ca 1 600 djur. Ökad produktivitet har dock medfört att mjölkinvägningen inte har minskat i samma omfattning. Mellan 2010 och 2011 minskade invägningen från 2 862 000 ton till 2 850 000 ton, vilket motsvarar en minskning på 0,4 procent. Under perioden 1995–2010 minskade antalet mjölkföretag med 68 procent. Den genomsnittliga besättningsstorleken för företag med mjölkkor ökade från 52 till 62 mjölkkor mellan 2007 och 2010. Mellan 2010 och 2011 ökade den ytterligare till 65 mjölkkor.

Som redovisas i propositionen har de stimulansåtgärder för företag som regeringen har genomfört under de senaste åren varit betydelsefulla för de areella näringarna, inte minst med anledning av den ogynnsamma lönsamhetsutvecklingen på jordbruksområdet. Exempel är generella åtgärder för företagen, såsom sänkningen av egenavgifterna, och de specifika åtgärderna för sektorn, t.ex. att handelsgödselskatten tagits bort och att slakteriavgifterna har sänkts. Vidare är förenkling av lagstiftningen för företag verksamma inom de areella näringarna en prioriterad fråga för regeringen. Målsättningen är att uppnå en märkbar positiv förändring i företagets vardag. Målet har utvecklats till att, förutom att minska de administrativa kostnaderna, även omfatta kvalitativa aspekter som hur företagen upple-

ver reglerna. För Landsbygdsdepartementets områden har målet satts till 50 procent till utgången av 2014 jämfört med situationen 2006. Minskningen ska samtidigt uppgå till minst 25 procent för varje lagstiftningsområde. För att få god effekt i regelförenklingsarbetet är det viktigt att arbeta med EU-regelverket och tillämpningen av detta.

Vidare anförs att de stimulansåtgärder för företag som regeringen har genomfört under de senaste åren har varit betydelsefulla för de areella näringarna. Det är av stor vikt att fortsätta att arbeta för att öka konkurrenskraften i primärproduktionen. Flera åtgärder har vidtagits för att stärka det svenska jordbrukets konkurrenskraft. Förbättringen av styrningen och hanteringen av stödverksamheten har lett till både snabbare utbetalningar och säkrare material för jordbrukarna. Eftersom utvecklingen i vissa delar av primärproduktionen är oroväckande avser regeringen att utreda möjligheter och hinder för en framtida livskraftig primärproduktion, dock inte primärt i form av ekonomiskt stöd. Utskottet har fått information om att ett kommittédirektiv nu övervägs inom Landsbygdsdepartementet.

Under 2010 tillfördes landsbygdsprogrammet ca 1 437 miljoner kronor, bl.a. på grund av den s.k. hälsokontrollen. De tillförda medlen har använts för satsningar på klimat, förnybar energi, vattenhushållning, biologisk mångfald, omstrukturering av mjölksektorn och bredband.

Syftet med visionen Sverige – det nya matlandet är att skapa bättre förutsättningar för arbete och tillväxt. Det är en vision om att skapa fler jobb genom satsningar på mat- och livsmedelsproduktion samt på mat i kombination med upplevelser. Satsningen Sverige – det nya matlandet innebär ett helhetsgrepp över flera branscher med målsättningen att skapa 20 000 nya jobb över hela landet till 2020. Utskottet anser i likhet med regeringen att arbetet med visionen bör bidra till att öka medvetenheten om mervärdet i svensk mat och svenska måltider och ger förutsättningar för ökad turism.

Inom ramen för en särskild satsning utvecklar Livsmedelsverket sin rådgivning till livsmedelsföretag för att underlätta deras tillämpning av livsmedelslagstiftningen. Insatserna riktas främst till små företag eftersom behoven där har bedömts vara som störst. En viktig del i rådgivningen är att stötta arbetet med att ta fram branschriktlinjer. Andra insatser omfattar information till den som vill starta livsmedelsföretag och rådgivning via telefon och webb.

I arbetet med en ny jordbruks- och fiskeripolitik är frågan om förenkling högt prioriterad. Enligt uppgift från Landsbygdsdepartementet arbetar regeringen i förhandlingarna för förenkling, lika konkurrensvillkor, t.ex. förenkling av tvärvillkor, och en bättre betesmarksdefinition. I den tidigare nämnda kommenterade dagordningen inför jordbruks- och fiskerådet den 28–29 november 2012 uttalas att regeringen anser att vägledande principer bör vara att överenskommelsen inte ska missgynna svenska bönder och svensk landsbygd och att den ska passa för svenska förhållanden samt att den administrativa bördan ska minimeras.

Länsstyrelserna har sedan 2009 tagit över kommunernas ansvar som tillsynsmyndigheter enligt djurskyddslagen (1988:534), vilket bör leda till att djurtillsynen blir mer enhetlig över landet (prop. 2007/08:63, bet. 2007/08: MJU17, rskr. 2007/08:234). Länsstyrelsernas djurskyddskontroll finansieras av allmänna medel.

Landsbygdsminister Eskil Erlandsson fick vid frågestunden den 17 januari 2013 en fråga om vad som kan göras för att mjölkproduktionen ska kunna behållas i vårt land. Han svarade då att bonden är viktig för jobb och utveckling i hela landet och att det är viktigt att vi har en jordbruks- och matproduktion i vårt land för att vi ska ha en förädlingsindustri som ger arbetstillfällen. Målsättningen är inte att bara behålla den produktion vi har i dag utan att öka produktionen. Detta bör vara möjligt men bygger självklart på att det finns en marknad för de produkter som produceras. Landsbygdsministern konstaterar att en halv liter buteljerat vatten oftast är dyrare att köpa i en affär än en hel liter högvärdig mat i form av mjölk. Självklart ska administration och regelbördor begränsas, och kostnader för att bedriva denna typ av verksamhet bör begränsas. I de EU-förhandlingar som pågår just nu strävar regeringen efter lika villkor mellan medlemsstaterna inom Europeiska unionen. I de kommande jordbrukspolitiska ställningstagandena kommer vi troligen att få större resurser till den aktiva produktionen. När det gäller djurskyddslagstiftningen finns ett förslag till förändringar i lagstiftningen om hur djur ska hållas. Regeringen har för avsikt att presentera en proposition i frågan för riksdagen under våren, och den berör självklart även mjölkkor och nötkreatur.

Mot bakgrund av det anförda är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motion 2012/13: MJ240 (S). Utskottet föreslår att motionen lämnas utan vidare åtgärd i avvaktan på resultatet av det arbete som pågår.

Livsmedelsforskning

I Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggandes (Formas) regleringsbrev för 2013 anges att anslaget 1:25 ska finansiera stöd till samfinansierad forskning och utveckling med minst 23 000 000 kronor för ett produktionsinriktat forskningsprogram för jordbrukets hållbarhet och konkurrenskraft samt hästforskning. Stödet till hästforskning ska omfatta minst 3 000 000 kronor. Formas får i uppdrag att med utgångspunkt i en kunskapsöversikt och i en kartläggning av pågående forskning och utveckling inom växtskyddsområdet identifiera forsknings- och utvecklingsbehovet för en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig jordbruks-, skogsbruks- och trädgårdsproduktion. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2014. Formas ska vidare gemensamt med Stiftelsen lantbruksforskning och Stiftelsen hästforskning utforma ett produktionsinriktat forskningsprogram för jordbrukets hållbarhet och konkurrenskraft samt för hästforskning. Programmet bör bidra till att utveckla konkurrenskraften hos lantbrukets näringar och bidra till att stärka företagens betydelse för lands-

bygden. Programmet bör syfta till att öka värdet för jordbrukets värdekedja, bl.a. genom forskning och innovation som skapar nya produkter och marknader och som samtidigt bidrar till att minimera jordbrukets miljöpåverkan, samt bidra till hästens välfärd och ökad kompetens i hästnäringen. Samverkan bör också sökas med andra relevanta aktörer och forskningsfinansiärer. Formas ska redovisa verksamheten till regeringen årligen med en första rapport senast den 3 mars 2014. Formas ska utvärdera programmet efter fyra år.

I proposition 2012/13:30 Forskning och innovation (bet. 2012/13:UbU3) anges att de utmaningar som samhället står inför när det gäller miljö, samhällsbyggande och utveckling av en hållbar produktion inom de areella näringarna gör att forskningen på området behöver stärkas. Svensk miljö- och lantbruksvetenskaplig forskning håller hög kvalitet, vilket innebär att Sverige kan bidra med viktiga och nya kunskaper för att möta de globala utmaningar vi står inför när det gäller t.ex. livsmedelsförsörjning och minskad användning av fossila råvaror. En trygg och säker livsmedelsförsörjning, god djurvälfärd och hållbart nyttjande av producerad biomassa samt de areella näringarnas roll för utvecklingen av en biobaserad samhällsekonomi är områden som är centrala. En ökning av anslaget till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande är därmed motiverad från kvalitetssynpunkt. Anslagen för forskning samt för forskning och samfinansierad forskning till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande bör därför öka med totalt 100 miljoner kronor 2013–2016. Anslaget för forskning bör öka med 25 miljoner kronor 2013, med ytterligare 12,5 miljoner kronor 2014 och med ytterligare 12,5 miljoner kronor 2015. Därmed beräknas anslagsnivån bli 50 miljoner kronor högre 2016 än 2012. Satsningen inkluderar en satsning på strategiska innovationsområden på 25 miljoner kronor fr.o.m. 2014.

Utskottet anser att det anförda i allt väsentligt tillgodoser syftet med motion 2012/13:MJ276 (S). Motionen bör lämnas utan vidare åtgärd.

Proteingrödor

Enligt uppgift från Landsbygdsdepartementet importerar Sverige ca 300 000 ton soja per år. Produktionen av proteinfoder påverkar djurhållningens klimatgasutsläpp och står för ca 3 procent av det svenska jordbrukets totala utsläpp. Det finns självfallet möjligheter att minska det svenska beroendet av importerat proteinfoder och de klimatutsläpp som uppstår i samband med produktionen av dessa. Högre och rörliga foderpriser ökar incitamenten för animalieproducenterna att odla mer eget foder. Det minskar dessa företags exponering för risk att öka sin egen foderodling, och det gäller såväl spannmål som proteinfoder. Om foderpriserna ökar, blir gårdens växtodlingskalkyl lönsammare även om djurhållningen blir mer olönsam och vice versa. Det finns därför ett ökat intresse för odling av proteingrödor i Sverige, inte minst för åkerböna.

För att ytterligare öka kunskaperna kan enligt Landsbyggsdepartementet möjligheterna till gårdsnära rådgivning i ett kommande landsbygdsprogram användas. Där diskuteras som mål att rådgivningen ska förbättra det ekonomiska och miljömässiga resultatet på gården och dessutom bidra till klimatvänlighet och motståndskraft mot klimatförändringar. Ett program som syftar till att informera om proteingrödornas förtjänster borde kunna passa in här för att stimulera en utökad odling.

Odlingen av raps och rybs har ökat i Sverige under senare år, beroende på ökad lönsamhet. Biprodukten efter oljeframställning blir foderkaka eller mjöl som är ett högvärdigt proteinfoder och kan ersätta soja i fodret. Restprodukter, t.ex. från framställningen av spannmålsbaserad etanol, kan användas både för direktutfodring och som råvara i fabriksstillverkat foder. Genom att använda proteinfoder baserat på restprodukter minskar både klimatgasutsläppen i samband med produktionen och markåtgången för produktion av proteingrödor. I Sverige producerar Agroetanol certifierad etanol och ett proteinfoder, baserat på restprodukten från etanolproduktionen, som kan komplettera importen av sojaprotein.

Utskottet har tidigare konstaterat (jfr bet. 2011/12:MJU24) att miljöersättningen inom landsbygdsprogrammet fr.o.m. 2010 har höjts för ekologisk spannmål och proteingrödor, såsom oljeväxter.

Utskottet föreslår att kommittémotion 2012/13:MJ425 (S) yrkande 21 lämnas utan åtgärd i den mån motionsyrkandet inte tillgodosetts med vad som redovisats.

Självförsörjningsgraden

En jordbrukspolitik med mål om nationell självförsörjning skulle enligt uppgift från Landsbyggsdepartementet vara problematisk att kombinera med de åtaganden Sverige har som EU-medlem och de mål som gäller för den gemensamma jordbrukspolitiken samt de grundläggande principer som EU-samarbetet vilar på, t.ex. principen om fri rörlighet för varor, principen om icke-diskriminering och principen om lojalt samarbete. Sverige saknar i princip möjlighet att utforma en nationell jordbrukspolitik som avviker från den gemensamma. Att införa svenska mål om självförsörjning skulle inte förändra detta eller på något sätt utöka handlingsutrymmet för svenska politiker.

De svenska målen om självförsörjning övergavs i början av 1990-talet då prisregleringen för jordbruksprodukter avskaffades och Sverige gick med i EU. EU-inträdet innebar att Sverige i stället antog den gemensamma jordbrukspolitiken. Målet för den gemensamma jordbrukspolitiken är att höja produktiviteten inom jordbruket, garantera en skälig levnadsstandard för lantbrukarna, stabilisera marknaderna för jordbruksprodukter, trygga försörjningen av jordbruksprodukter och garantera konsumenterna tillgång till jordbruksprodukter till rimliga priser. För att nå dessa mål har EU bl.a. upprättat en gemensam jordbruksmarknad som innebär fri rörlighet för jordbruksprodukter. Marknaden grundas på tre principer, nämligen

gemensamma priser (EU garanterar bönderna ett lägsta pris för vissa produkter), gemensam förmånsrätt (varor som är producerade inom EU ska ha företräde på marknaden framför varor som producerats utanför) och gemensam finansiering via en EU-budget.

Enligt Landsbyggsdepartementet var självförsörjningsgraden för konsumtionsmjölk 2011 ca 100 procent och för ost ca 60 procent. För spannmål har självförsörjningsgraden de senaste två åren legat kring 115 procent. År 2011 var Sveriges genomsnittliga självförsörjning för alla köttslag 66 procent, med fördelning på de olika köttslagen: nöt 56 procent, gris 73 procent, lamm 36 procent och fågel 67 procent. Prognosen för 2012 är fortsatt minskad självförsörjning. För ägg är självförsörjningsgraden 96 procent.

När det gäller frukt och grönsaker är det mycket stora skillnader i självförsörjning mellan olika produkter. Om produkterna går bra att odla i Sverige och dessutom tål att lagras länge är graden av självförsörjning ganska hög, t.ex. 95 procent för morötter och 59 procent för lök. Även för färska jordgubbar är självförsörjningen ganska hög, 67 procent. Under sommarmånaderna uppgår självförsörjningsgraden av färska jordgubbar till ca 80–90 procent. För äpplen och päron står den svenska produktionen för en betydligt mindre andel av det totala utbudet; för äpplen är självförsörjningsgraden 19 procent. Senaste siffran för smör är ca 60–70 procent.

Det anförda tillgodoser i huvudsak syftet med motion 2012/13: MJ454 (SD). Motionen bör lämnas utan vidare åtgärd.

Åtgärdsplan för minskat oljeberoende inom svensk matförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en åtgärdsplan för minskat oljeberoende inom svensk matförsörjning (MP).

Jämför reservation 6 (S, MP, V).

Motionen

Enligt motion 2012/13: MJ399 av Per Bolund m.fl. (MP) bör en åtgärdsplan för minskat oljeberoende inom svensk matförsörjning upprättas. Det finns flera åtgärder som kan minska oljeberoendet i livsmedelssektorn, t.ex. kan traktorer och lantbruksmaskiner ställas om till biogas- eller etanoldrift, bränslen kan produceras på den egna gården och mattransporter kan ställas om till järnväg eller till vägtransporter med förnybara bränslen. Matförsörjningen kan i ökande grad ske lokalt och regionalt för att minska

transportavstånden. Regeringen bör ta initiativ till branschövergripande samtal och i dialog med berörda parter ta fram en åtgärdsplan så snabbt som möjligt.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen ställde sig vid behandlingen av propositionen En sammanhållen svensk klimat- och energipolitik – Klimat (prop. 2008/09:162, bet. 2008/09: MJU28, rskr. 2008/09:300) bakom regeringens förslag att Sverige 2030 ska ha en fordonsflotta som är oberoende av fossila bränslen för den långsiktiga prioriteringen och inriktningen att Sverige 2050 ska ha en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning utan nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären. Prioriteringen av en fossiloberoende fordonsflotta ska ses som ett steg på vägen mot visionen för 2050.

Naturvårdsverket redovisade i december 2012 Underlag till en färdplan för ett Sverige utan klimatutsläpp 2050 (rapport 6537). I rapporten anfördes att alla industriländer vid FN:s klimatkonferens i Cancun 2010 åtog sig att ta fram nationella långsiktiga strategier för att åstadkomma låga växthusgasutsläpp. Europeiska kommissionen presenterade i mars 2011 ett meddelande om en färdplan för EU för en konkurrenskraftig och resursnål ekonomi till 2050 med låga växthusgasutsläpp. Färdplanen beskriver en utsläppsbana som minskar unionens växthusgasutsläpp med 80 procent till 2050. I rapporten betonas att det finns stora svårigheter att göra en fullständig konsekvensanalys i ett 40-årsperspektiv. Det råder stor osäkerhet avseende samhällets utveckling i ett 40-årsperspektiv. Modellresultaten bygger på antaganden om en osäker framtid och får inte förväxlas med sanningar om samhällets utveckling. Det är svårt att i detta tidsperspektiv göra analyser på sektorsnivå, och det är ännu svårare att göra det sektorsövergripande, där åtgärder och styrmedel i olika sektorer ska vägas mot varandra. Därför bör tankarna om styrmedel konsekvensanalyseras och utredas vidare, vartefter de är tänkta att implementeras. Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Riksdagen beslutade efter förslag i budgetpropositionen för 2013 inom utgiftsområde 21 Energi anslaget 1:9 Energiteknik (bet. 2012/13: NU1, rskr. 2012/13:103–105) om en förlängning och förstärkning av stödet för utökad produktion, distribution och användning av biogas och andra förnybara gaser genom att anslå ytterligare 280 miljoner kronor under perioden 2013–2016. Enligt uppgift från Landsbyggsdepartementet för regeringen fortlöpande diskussioner med branschföreträdare inom ramen för pågående utredningar och uppdrag men även genom direkt kontakt med branschorganisationer som Energigas Sverige och Biogas syd. Dessutom har det inom ramen för det pågående landsbygdsprogrammet betalats ut investeringsstöd till totalt 49 biogasanläggningar motsvarande drygt 109 miljoner kronor.

Utskottet har tidigare konstaterat att utbildning och forskning inom Landsbygdsdepartementets ansvarsområde, tillsammans med den fortlöpande miljöanalysen vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), utgör medel för att uppnå regeringens vision bruka utan att förbruka (jfr bet. 2011/12: MJU2). Hög kompetens och nya forskningsrön är av största vikt för att visionen ska kunna uppnås. Utbildning och forskning inom de areella näringarna är väsentligt för att möta globala utmaningar som t.ex. klimatfrågan, livsmedelsförsörjningen och smittsamma djursjukdomar samt det ökade behovet av en hållbar produktion av biomassa för energi och förnybara råvaror.

Genom ett beslut den 12 april 2012 uppdrog regeringen åt Statens jordbruksverk och Transportstyrelsen att genomföra projektet Metandiesel Efterkonvertering av Arbetsmaskiner (Mekaprojektet). Arbetet ska ske efter samråd med branschen och slutredovisas senast den 30 november 2015. I beslutet anförs att de gröna näringarna har en nyckelroll i Sveriges energiproduktion och spelar en avgörande roll för att motverka klimatförändringarna. Samtidigt är de gröna näringarna själva i dag nästan helt beroende av fossil energi eftersom det saknas reella alternativ till fossila bränslen. Diesel till arbetsmaskiner och transporter dominerar energianvändningen i alla näringsgrenarna. De gröna näringarna använder totalt ca 6 400 GWh energi per år, varav den största delen förbrukas inom jord- och skogsbruket. Utöver detta är även entreprenadmaskiner och maskiner inom kommunal verksamhet stora förbrukare av fossil energi. Det är därmed viktigt att se över dessa näringar och vilka åtgärder som kan påskynda omställningen för att minska klimatpåverkan och för att skapa fler jobb på landsbygden. Insatser för att underlätta för ny metandieselteknik och ett nytt regelverk för efterkonvertering av arbetsmaskiner överensstämmer med regeringens långsiktiga målsättning om att Sverige 2030 ska ha en fordonsflotta som är oberoende av fossila bränslen.

Regeringen uppdrog vidare den 5 juli 2012 (dir. 2012:78) åt en särskild utredare att kartlägga möjliga handlingsalternativ och identifiera åtgärder för att reducera transportsektorns utsläpp och beroende av fossila bränslen i linje med visionen för 2050. Åtgärderna kan avse alla de relevanta aspekter som har betydelse för att uppnå den långsiktiga prioriteringen för 2030 och visionen för 2050 med avseende på transportsektorn. Detta kan bl.a. avse tillförsel av energi till fordonsflottan samt infrastruktur, fordon och olika slags trafik. Utgångspunkten bör vara att hållbara förnybara drivmedel och el behöver öka sina andelar i transportsektorn, samtidigt som fordonseffektiviteten bör förbättras och utsläppen av växthusgaser minska. Utredaren ska vidare analysera i vilken grad olika handlingsalternativ och åtgärder riskerar leda till eventuell fastlåsning i vissa tekniker eller till vissa energibärare. Utredaren ska slutredovisa resultatet av sitt arbete senast den 31 oktober 2013.

Utskottet föreslår att motion 2012/13: MJ399 (MP) lämnas utan vidare åtgärd i avvaktan på resultatet av det pågående arbetet.

Gårdsstöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om trädesstödet utformning (C), återkrav av gårdsstöd (S) och tidigare utbetalning av gårdsstödet (KD).
Jämför reservation 7 (S).

Motionerna

I motion 2012/13:MJ205 av Karin Nilsson och Göran Lindell (båda C) anförs att man bör beakta trädesstödet utformning för att tydligare främja aktivt brukande i kommande programperiod av EU:s jordbruksstöd. Dagens EU-regler för trädesbidrag leder till att flera passiva markägare finner det enklare att få ekonomisk ersättning från EU än att förhandla fram ett arrendeavtal med en aktivt brukande granne. Inför den nya programperioden bör riskerna med att EU-stöden konkurrerar ut aktivt brukande beaktas.

I fråga om återkrav av gårdsstöd anförs i motion 2012/13:MJ228 av Christer Engelhardt (S) att regeringen bör verka för att systemet med gårdsstöd blir mer rättssäkert och får en större transparens så att återkraven minskar. De lantbrukare som helt uppenbart på felaktiga grunder sökt gårdsstöd ska naturligtvis göra en återbetalning, men i de flesta fall har lantbrukaren sökt i god tro. Det är i stället definitionen av vad som är jordbruksmark som har ändrats över tiden. Systemet är inte rättssäkert, och det är kännbart för en ekonomiskt hårt ansatt jordbrukare att efter flera år få dessa återkrav.

Enligt motion 2012/13:MJ417 av Mikael Oscarsson (KD) bör man se över möjligheten att betala ut gårdsstödet tidigare. Situationen för landets mjölkbönder är oerhört pressad. Det är angeläget att regeringen följer utvecklingen årligen och har en beredskap så att Sverige nyttjar den möjlighet som finns att betala ut gårdsstödet tidigare.

Utskottets ställningstagande

Trädesstödet

Enligt uppgift från Landsbyggsdepartementet är inkomststödet i den gemensamma jordbrukspolitikens pelare I, som vi i Sverige kallar gårdsstöd, frikopplat från produktionen. Det innebär att stöd går till den som har stöd-rätter och motsvarande mark, så länge som marken hålls i ett tillräckligt gott skick. Ett annat krav som vi tillämpar i Sverige är att marken inte i huvudsak ska användas för något annat ändamål än jordbruk. Man får samma stöd oavsett om man producerar vall, spannmål eller träda. Träda räknas nämligen som en gröda och har en egen grödkod i de administrativa systemen. Eftersom vårt frikopplade stöd inte skapar några incitament

för produktion klarar det WTO:s regler för den s.k. gröna boxen. Sverige stödde införandet av det frikopplade gårdsstödet eftersom andra stödformer, som marknadsstöd och kopplade stöd, kan leda till att producenterna inte nås av marknadens signaler eller kan påverka producenter i andra länder, till exempel u-länder.

Det finns dock nackdelar med det frikopplade stödet. De nackdelar som ofta påtalas är att det frikopplade stödet riskerar att låsa in mark, särskilt i regioner där intäkterna för att bruka marken aktivt, dvs. producera något annat än träda, är låga. Kostnaderna för att bruka marken kan i vissa fall vara ungefär lika stora som eller större än intäkterna, och då kan det vara ett intressant alternativ att endast uppfylla stödkraven och få gårdsstödet. Stödet kan i sådana fall försvåra marktillgången för en aktiv lantbrukare. Vidare kan det frikopplade stödet kapitaliseras i höga markpriser. Flera studier har visat att jordbruksmarkens värde stiger som en följd av att man får en extra intäkt för den, nämligen stödet, jämfört med om inget sådant stöd funnits. Ibland kan detta innebära att den som säljer marken, kanske för att lämna jordbruket bakom sig, vinner på stödet medan den som köper, kanske för att starta ett jordbruk, förlorar på det.

I förslaget till reform av den gemensamma jordbrukspolitiken har Europeiska kommissionen lagt fram ett förslag om en definition av aktiv brukare. Sverige har stött ansatsen men anser att det är svårt att hitta en bra definition. En av nackdelarna med förslaget är att en stor administrativ börda läggs på alla lantbrukare utan att definitionen blir särskilt träffsäker.

Ett annat sätt att kringgå problemen med frikopplade stöd skulle vara att återgå till stöd som är direkt kopplade till produktionen, men det är inget som Sverige förespråkar i förhandlingarna eftersom det riskerar att snedvrider marknaden, minska marknadsanpassningen och påverka handelspartner och u-länder. Sverige är i stället pådrivande för att minska direktstödet och för att öka fokus på landsbygdspolitiken. Landsbygdsprogrammets ersättningar är riktade och på så sätt mer träffsäkra. Åtgärder som investeringsstöd och miljöersättningar kan styras mot produktionens positiva effekter och på så sätt främja aktivt lantbruk utan att leda till negativa konsekvenser.

Utskottet föreslår att motion 2012/13:MJ205 (C) med denna redovisning lämnas utan vidare åtgärd.

Återkrav av gårdsstöd

När det gäller frågan om återkrav av gårdsstöd har utskottet fått följande uppgifter från Landsbyggsdepartementet och Jordbruksverket. Den senaste reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken innebar att bl.a. frikopplade stöd och tvärvillkor för miljö, djurskydd och folkhälsa infördes. Medlemsstaterna kunde välja att införa gårdsstödet som ersättning för flera produktionskopplade stöd 2005, 2006 eller 2007. Sverige valde 2005. Europeiska kommissionen gav ut riktlinjer för vad som skulle vara stödberätti-

gande mark. Sverige valde att vidga definitionen till att omfatta större arealer med skogsbeten, alvarbeten och betesmarker med mycket träd och buskar.

Stödrätter delades ut för dessa större arealer. Stödrättstilldelningen kom emellertid i tidsnöd när stödrätterna skulle delas ut redan 2005. Stödrätter delades därför ut på fel arealer på grund av låg kvalitet i Jordbruksverkets register över stödberättigande arealer, den s.k. blockdatabasen, och den vida betesmarksdefinitionen. Blockdatabasen byggde vid denna tid i huvudsak på lantbrukarnas egna uppgifter.

All jordbruksmark i Sverige inventerades 2008–2010 till följd av att EU-kommissionen kritiserade kvaliteten på den svenska blockdatabasen över all jordbruksmark. Det forcerade införandet på bristfälligt underlag ledde till att de felaktigt utdelade stödrätterna låg till grund för utbetalning av gårdsstöd såväl 2005 som åren därefter. För att identifiera felets storlek och för att säkerställa korrekta utbetalningar kommande år genomfördes en omfattande inventering av all jordbruksmark till en kostnad av 260 miljoner kronor. Vidare måste stödrättsvärdena räknas om och stödrätter dras in, vilket påverkade ca 27 000 lantbrukare.

De avvikelser som upptäcktes vid inventeringen är grund för återkravshandling, dvs. felaktiga utbetalningar av stöd ska betalas tillbaka. Sverige har, utifrån det regelverk som gäller, krav på sig att återkräva felaktigt utbetalt stöd. De felaktigt utdelade stödrätterna sammantaget med att lantbrukarna hade sökt på för stora arealer ledde till återkrav av främst gårdsstöd för åren 2005 och framåt. Cirka 8 000 lantbrukare berördes respektive år.

På grund av de brister som upptäcktes i blockdatabasen har Sverige fått sanktioner om ca 820 miljoner kronor. Staten finansierar större delen, och återkraven beräknas finansiera ca 100 miljoner kronor. Arbetet med återkraven för åren 2005–2008 efter blockinventeringen görs i etapper. Under 2012 startades arbetet med återkrav för gårdsstöd för 2008. Dessa har kommunicerats med lantbrukare under hösten 2012.

Utgångspunkten vid återkravshandling är dock att enbart lantbrukare som inte följt regelverket under respektive stödår ska få återkrav. Återkraven gäller därför bara lantbrukare som har fått gårdsstöd för en för stor areal, eller för mark som inte berättigade till gårdsstöd enligt den definition som tillämpades i Sverige det aktuella året. För återkrav krävs att den felaktiga utbetalningen beror på ett fel som den sökande gjort, eller att lantbrukaren borde ha insett att utbetalningen var fel. Utgångspunkten är därmed att de lantbrukare som följt gällande lagstiftning inte ska behöva betala tillbaka stöd. Detta betyder att om man följt den betesmarksdefinition som gällde vid tillfället för utbetalningen ska man alltså inte få återkrav. Har man fått ett återkravsbeslut som upplevs som felaktigt bör man därför överklaga beslutet till Jordbruksverket.

Utskottet konstaterar att det forcerade införandet av ett komplicerat regelverk har lett till att kvalitetsbrister måste korrigeras i efterhand, vilket har lett till ett omfattande arbete och höga kostnader för både företaget och myn-

digheter. Jordbruksverket, som hanterar återkraven med stöd av bestämmelserna i förordning (EG) nr 1122/2009, arbetar enligt uppgift aktivt för att förbättra hanteringen. En särskild arbetsgrupp hanterar återkravsfrågor. Jordbruksverket arbetar enligt dessa uppgifter för att när den nu aktuella reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken införs ska kostnaderna tas vid införandet och inte senare efter revisionsanmärkningar, eftersom det medför både högre kostnader och irritation och oro för lantbrukarna.

Enligt uppgift arbetar regeringen aktivt i förhandlingarna om den nya gemensamma jordbrukspolitiken för att minimera risken för återkrav i framtiden. Viktiga frågor i reformen för att uppnå detta är att få en bättre betesmarksdefinition och en förenklad kontroll och mätning av arealer.

Utskottet, som instämmer med motionärerna om att det är angeläget att bestämmelserna om gårdsstöd ska vara så lätta som möjligt att tillämpa, anser att syftet med motion 2012/13: MJ228 (S) i allt väsentligt är tillgodosett med det anförda. Motionen lämnas utan vidare åtgärd.

Tidpunkt för utbetalning av gårdsstöd

Enligt artikel 29.2 i nuvarande direktstödsförordning (EG) nr 73/2009 får gårdsstödet betalas ut tidigast den 1 december. Jordbruksverket har i uppdrag att betala ut gårdsstödet så tidigt som möjligt. Enligt Landsbygdsdepartementet var målet för 2012 att 95 procent av gårdsstödet skulle betalas ut den 3 december (första måndagen efter den 1 december) men det blev mer, nämligen 97 procent. Sverige betalar alltså redan nu ut gårdsstödet så tidigt som regelverket tillåter. Den möjlighet till tidigare utbetalning som motionären hänvisar till rör förmodligen ett beslut i förvaltningskommittén för direktstöd den 25 juli 2012. Förvaltningskommittén beslutade då om ett undantag som gav medlemsstater en möjlighet att betala ut 50 procent av gårdsstödet fr.o.m. den 16 oktober. Detta undantag gäller bara för 2012 och är alltså inte ett permanent undantag, och det rör enbart ett förskott på utbetalningen. Sverige undersökte möjligheten att betala ut förskott på gårdsstödet. En förutsättning för att en förskottsbetalning skulle kunna göras var att alla kontroller, både fältkontroller och administrativa kontroller, skulle göras färdiga i vanlig ordning innan förskottsbetalningen kunde göras. Den korta säsongen för fältkontroller i Sverige, som beror på klimatet, och den korta tidsfristen, gjorde det inte möjligt att hinna genomföra alla kontroller utan att riskera felaktiga utbetalningar och en försening av hela utbetalningen den 3 december.

Det anförda torde i allt väsentligt tillgodose syftet med motion 2012/13: MJ417 (KD). Motionen bör lämnas utan vidare åtgärd.

Prissättning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om brister i prissättningssystemet (MP), om sättet för spridning av biogödsel (SD) och om en mer balanserad struktur i djurhållningen (MP).

Jämför reservationerna 8 (MP) och 9 (SD).

Motionerna

Enligt motion 2012/13:MJ409 av Josef Fransson (SD) yrkande 2 bör jordbrukarna få ett större förtroende att sprida biogödsel efter förnuft. En översyn bör göras. När slaktavfall används till biogas och restprodukten ska användas som en gödselprodukt, s.k. biogödsel, kräver gällande regelverk att biomassan hettas upp till 70 grader i en timma för att restprodukten ska få spridas på åkermark. En annan stor kostnad för biogödsel är lagringen, då tillverkningen är ganska konstant medan spridningen bara sker vissa tider på året. För att minska förlusterna och stimulera processen bör möjligheterna att ge stöd till biogödsel ses över. Regelverket för när biogödsel får spridas bör lättas upp.

Regeringen bör enligt motion 2012/13:MJ445 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 2 ta fram en strategi för en mer balanserad struktur i Sveriges djurhållning. Avsaknad av betande djur leder till förändringar som påverkar den biologiska mångfalden. Motionärerna vill lyfta fram vikten av idisslarens roll för landskapet. Ett annat miljöproblem är övergödning. Vid växtodling utan djurhållning blir det ett ständigt flöde av kväve och fosfor från gården i form av grödorna. Detta utflöde kompenseras normalt via inköp av kväve och fosfor i konstgödsel. Vid djurhållning utan motsvarande växtodling blir det ett ständigt flöde av kväve och fosfor till gården i form av kraftfoder och ett överskott på stallgödsel. En integrerad växt- och djurproduktion ger ett kretsloppsanpassat jordbruk.

Vidare yrkas i motionen att regeringen bör utreda sätt att undanröja brister i prissättningssystemet (yrkande 3). Ekologiska producenter kan med dagens prisnivåer få högre produktionskostnader genom att produkterna framställs på ett mer miljövänligt och arbetskrävande vis. De kan behöva ta ut ett högre pris för att ha samma lönsamhet som konventionellt lantbruk. Men råvaror som är framställda utan att man förbrukar onödiga fossila resurser och som inte bidrar till kostnader för samhället genom extra miljöbelastning ger också ett mervärde för fler än dem som konsumerar varan direkt. Vidare bör organiskt material återföras till jordbruket och sluta kretsloppet för näringsämnen som kväve och fosfor. Skatten på kväve och kadmium i konstgödsel har minskat överanvändningen av gödsel och utsläppen av kväve i våra sjöar och vattendrag. En skatt på kväve- och fosforinnehåll i kraftfoder skulle vara ett sätt att få förorenaren att betala eller att internalisera externa effekter. Ett annat förslag är en avgift

för växtodlare som inte tar ansvar för återcirkuleringen av näringsämnen genom att t.ex. inte använda stallgödsel, röttingsrester från biogasproduktion, material från källsorterade avloppssystem eller grüngödning.

Utskottets ställningstagande

Spridning av biogödsel

Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2011/12:MJU24) att under 2009 och 2010 introducerades förstärkningar för att uppfylla Sveriges åtagande inom Helcoms aktionsplan för Östersjön. Lagstiftningen har sedan dess ändrats på vissa områden. I maj 2011 beslutade regeringen att ändringar av de s.k. nitratkänsliga områdena skulle genomföras. Detta gjordes som en del i den rapportering till kommissionen om en översyn av känsliga områden som varje medlemsland ska göra vart fjärde år enligt rådets direktiv 91/676/EEG. Beslutet innebär att de s.k. nitratkänsliga områdena i Sverige utökas. Andelen av den totala åkermarken som ingår i de nitratkänsliga områdena ökar från 62 till 70 procent. Av jordbrukets totala antropogena (från mänsklig aktivitet) belastning av kväve och fosfor på haven kommer 85 till 90 procent från de känsliga områdena. Samtidigt gäller som en följd av beslutet att några områden, särskilt i inlandet, inte längre ingår i de utpekade känsliga områdena. Dessa områden har tagits bort då belastningsberäkningar visar på liten påverkan på ytvatten, grundvatten och havsområden. Att nya områden pekats ut medför att dessa kommer att omfattas av det stora flertalet av de generella bestämmelser som finns angivna i förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket och Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket i fråga om växtnäring. Dessa gäller krav på lagringskapacitet, spridningsförbud och spridningsrestriktioner för stallgödsel, mineralgödsel och andra organiska gödselmedel. Bestämmelserna träder i kraft under 2014. Enligt rådets direktiv 91/676/EEG ska varje medlemsland också utarbeta riktlinjer för god jordbrukssed. Sedan tidigare har Jordbruksverket utarbetat sådana riktlinjer.

Enligt uppgift från Jordbruksverket och Landsbygdsdepartementet (jfr bet. 2010/11:MJU16) är det förbjudet att sprida gödsel (alla slag av gödselmedel) närmare än 2 meter från en kant som gränsar till sjö eller ett vattendrag i de s.k. känsliga områdena (de områden som finns utpekade enligt nitratdirektivet 91/676/EEG och omfattar de mer intensiva jordbruksområdena i Sverige). Ett tvärvillkor om 2 meter spridningsfri zon infördes i direktstödsföreskriften under stödåret 2012. Regeln innebär dock inte att jordbrukaren inte får odla på denna remsa. Att regeln är ett tvärvillkor innebär att brukaren får minskade jordbruksstöd om han eller hon bryter mot regeln (jfr SJVFS 2010:4). Gödsel som djuren själva tillför marken vid betesgång räknas inte in i begreppet spridning (24 a § SJVFS 2004:62).

Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2011/12:MJU24) att det finns en rad möjligheter för jordbrukare, men också för andra företagare på landsbygden, att ansöka om företags- och projektstöd för förnybar energi inom landsbygdsprogrammet 2007–2013. Landsbygdsprogrammet omfattar en särskild satsning för investeringar i biogas där bl.a. investeringar i anläggningar för rötning av större mängder stallgödsel, eller anläggningar för samrötning av stallgödsel och andra substrat, prioriteras.

Genom ett beslut den 9 juni 2011 uppdrog regeringen åt en särskild utredare att utreda miljöbalkens bestämmelser och bestämmelser utfärdade med stöd av miljöbalken i frågor som rör jordbruksföretag samt djurhållning. Uppdraget redovisades i januari 2013 i betänkandet Djurhållning och miljön – hantering av risker och möjligheter med stallgödsel (SOU 2013:5). Utredaren har kartlagt de bestämmelser som gäller för hantering och användning av stallgödsel och andra biologiska produkter som förekommer i jordbruket eller i djurhållande verksamheter och har belyst om överlappningar eller luckor finns i nuvarande regelverk. Utredningen har även föreslagit förändringar för en mer enhetlig hantering av likartade produkter och åtgärder och gjort en analys av de bestämmelser som särskilt syftar till att reglera olägenheter från jordbruksföretag och djurhållning. Utredaren har även analyserat om bestämmelser i avfallsförordningen är ändamålsenliga. Möjligheterna till förenklingar har undersökts avseende prövning av anläggningar för biogasproduktion där stallgödsel och andra biologiska restprodukter från jordbruket eller djurhållande verksamheter är tänkt att användas. Vidare har utredningen övervägt behovet av central information om djurhållande verksamheter med tillstånd eller anmälningsplikt och vilka villkor som gäller för dem. Ärendet bereds nu i Landsbyggsdepartementet.

Utskottet vill inte föregripa resultatet av det nu redovisade arbetet med de frågor som tas upp i motion 2012/13:MJ409 (SD) yrkande 2. Motionsyrkandet bör därför lämnas utan vidare åtgärd.

Balanserad struktur för djurhållning

Utskottet har tidigare framhållit (bet. 2010/11:MJU2) att Landsbygdsprogrammet för Sverige 2007–2013 är ett viktigt instrument för landsbygdsutveckling inom utgiftsområdet. Ett av de övergripande målen för landsbygdsprogrammet är att medverka till att bevara och utveckla ett attraktivt natur- och kulturlandskap och att stimulera omställningen till en resurseffektiv och hållbar produktion med minskad miljöpåverkan. Detta bidrar även till att öka landsbygdens attraktionskraft som boendemiljö. Landskapet är också en betydelsefull resurs för utveckling av företag som kan bidra till arbete och tillväxt på landsbygden. Det är viktigt att kontinuerligt arbeta för att bevara ekosystemtjänster och hållbart nyttja den biologiska mångfalden för att bidra till att uppfylla såväl nationella miljökvalitetsmål som internationella åtaganden. Genom åtgärder i landsbygdsprogrammet ges många landsbygdsföretag möjlighet att utveckla verksamhet

inom t.ex. naturvårdsentreprenad och andra miljörelaterade verksamheter. Därigenom görs avgörande insatser för att miljö kvalitetsmålen som rör skogs- och odlingslandskapen ska kunna uppnås. Samtidigt läggs en grund för jobb och tillväxt i landsbygdens näringsliv. I programmets strategiska mål ingår att ett aktivt brukande av jordbruksmarken ska främjas i mindre gynnade områden, att produktionen av kollektiva nyttigheter såsom ett varierat landskap och biologisk mångfald ska stimuleras och att utvecklingen av bruksmetoder som minskar jordbrukets negativa miljöpåverkan ska stärkas.

Viktiga faktorer som påverkar möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen är, förutom EU:s gemensamma jordbrukspolitik, bl.a. den ekonomiska och tekniska utvecklingen inom jordbruket samt landsbygdspolitiken (jfr bet. 2011/12: MJU24). Dessa faktorer påverkar jordbrukarnas incitament att vidta miljöåtgärder. Odlingslandskapets värden är beroende av att markerna brukas och att det är attraktivt att leva och verka på landsbygden. Här får miljöersättningarna inom landsbygdsprogrammet stor betydelse. När det gäller miljöersättning för biologisk mångfald och kulturmiljö värden i betesmarker, slätterängar och våtmarker ska landsbygdsprogrammet bidra till skötseln av minst 500 000 hektar betes- och slättermarker. Dessutom är programmets mål att 11 300 hektar våtmarker ska skötas i enlighet med skötselvillkor för dessa. Till skillnad från åkermarken som kontinuerligt minskat i omfattning sedan början av 1900-talet har nedgången av antalet hektar betesmarker och slätterängar avstannat. I vissa fall har dock markernas kvalitet försämrats. Sedan mitten av 1990-talet, när miljöersättningar till dessa marker infördes i dåvarande Miljöprogram 1995–1999, har det skett en viss ökning av arealen.

Vad gäller biologisk mångfald i odlingslandskapet genomförs i det nuvarande landsbygdsprogrammet ett antal åtgärder som på olika sätt bidrar till att odlingslandskapets biologiska mångfald upprätthålls. Motsvarande möjligheter kommer att finnas i det kommande landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020.

Enligt Jordbruksverkets regleringsbrev för 2013 får anslaget 1:20 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket användas för försöks- och utvecklingsverksamhet i syfte att bidra till uppfyllelse av för jordbruket relevanta miljö kvalitetsmål, särskilt Ett rikt odlingslandskap, Ingen övergödning, Giftfri miljö och Begränsad klimatpåverkan. Försöks- och utvecklingsverksamhet relaterad till ekologisk produktion ska särskilt uppmärksammas. Medel får användas för utvärdering av den gemensamma jordbrukspolitikens miljöeffekter, t.ex. förändringar i växtnäring förluster eller odlingslandskapets biologiska mångfald, samt för internationellt standardiseringsarbete.

Regeringen beslutade den 1 juli 2010 att tillkalla en parlamentarisk kommitté, Miljömålsberedningen (dir. 2010:74), med uppdrag att lämna förslag till regeringen om hur miljö kvalitetsmålen och generationsmålet kan nås. Beredningens övergripande uppdrag är att utveckla strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder inom områden som har prioriterats av reger-

ingen och att ge råd till regeringen om hur generationsmålet och miljö kvalitetsmålen kan nås. I detta ingår att föreslå etappmål. Arbetet ska genomföras i nära samarbete med näringsliv, ideella organisationer, kommuner och myndigheter. Det övergripande uppdraget gäller t.o.m. 2020. Beredningen kommer under denna tid att få tilläggsdirektiv i enlighet med regeringens prioriteringar. I december 2010 lämnades det första delbetänkandet, där beredningen föreslår en handlingsplan för att utveckla strategier i miljömålssystemet (SOU 2010:101).

Miljömålsberedningen fick den 13 oktober 2011 i uppdrag att senast den 15 juni 2014 ta fram en strategi för långsiktigt hållbar markanvändning – med syfte att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen (dir. 2011:91). I mars 2012 överlämnades delbetänkandet Plan för framtagandet av en strategi för långsiktigt hållbar markanvändning (SOU 2012:15) med en problemanalys som grund för det fortsatta arbetet. Analysen inkluderar prioriteringar och avgränsningar för det fortsatta arbetet. Delrapporten innehåller även en tidsplan för kommande rapporteringar. Beredningen har i delbetänkandet identifierat Hur kan en hållbar användning av jordbruksmark åstadkommas? som en fråga att utreda.

I Jordbruksverkets rapport (2010:10) Minskade växtnäringens förluster och växthusgasutsläpp till 2016 uttalas att ökad bioenergiproduktion och utbyte av fossila bränslen i jordbruket kan ge utsläppsminskningar som motsvarar 9 procent av jordbrukets utsläpp av växthusgaser. Dessutom kan andra åtgärder i jordbruket som Jordbruksverket föreslår minska utsläppen med ytterligare 2 procent. Jordbruksverkets förslag innebär att jordbrukets kvävebelastning på havet kan minska med 8 procent. Dessutom minskar jordbrukets fosforbelastning på havet med 8 procent och jordbrukets ammoniakförluster med 5 procent. Det finns åtgärder som skulle kunna minska jordbrukets utsläpp mer, men dessa förblir verkningslösa så länge som inte konsumtionen förändras i motsvarande riktning. Inget är vunnet om produktionen flyttar och bedrivs med en lika stor eller större miljöpåverkan någon annanstans. Enligt uppgift från Landsbyggsdepartementet kommer rapporten att användas som underlag i arbetet med det kommande landsbygdsprogrammet.

Utskottet föreslår att motion 2012/13: MJ445 (MP) yrkande 2 lämnas utan vidare åtgärd i avvaktan på resultatet av pågående arbete och i den mån syftet inte tillgodosetts med vad som anförts.

Prissättning

Genom ett beslut den 17 januari 2013 uppdrog regeringen åt en särskild utredare att mot bakgrund av regeringens proposition om svenska miljömål (prop. 2009/10:155) och regeringens beslut om preciseringar och etappmål i miljömålssystemet (Ds 2012:23) analysera åtgärder och föreslå metoder och insatser för att bättre värdera ekosystemtjänster och för att förbättra kunskapsunderlaget om ekosystemtjänsternas värde för samhället. Utredaren ska vidare föreslå åtgärder som leder till att betydelsen av den biolo-

giska mångfalden och ekosystemtjänsternas värden blir allmänt kända och integreras i ekonomiska ställningstaganden och andra beslut i samhället där så är relevant och skäligt. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2013.

När det gäller ekologisk produktion och högre kostnader än inom konventionellt jordbruk finns det inom det nuvarande landsbygdsprogrammet stöd till ekologiska produktionsformer. Enligt uppgift från Landsbygdsdepartementet har beräkningen av ersättningsnivån för insatsen gjorts genom en jämförelse med kostnaderna för konventionell produktion och de tilläggskostnader som tillkommer vid certifierad ekologisk produktion och kretsloppsriktad produktion. Kalkylen beaktar även att ekologisk produktion inte medför kostnader för mineralgödsel, vilket konventionell produktion gör. I fråga om ekologiska produktionsformer utgår ersättning för certifierad ekologisk produktion och för resursbevarande produktion med ekologisk inriktning. Ersättningsnivån för certifierad ekologisk produktion är högre än för resursbevarande produktion med ekologisk inriktning. Det innebär att med miljöersättning får jordbrukaren ersättning för inkomstbortfall och merkostnader som ekologisk produktion innebär. Certifierad ekologisk produktion gynnas särskilt inom landsbygdsprogrammet genom att full ersättning utgår.

Av Jordbruksverkets regleringsbrev för 2013 framgår att anslag 1:16 Konkurrenskraftig livsmedelssektor får användas för stöd till insatser på livsmedelsområdet och utbetalas av Jordbruksverket för åtgärder som bidrar till en förbättrad konkurrenskraft inom livsmedelssektorn. Medlen ska bidra till att uppfylla regeringens vision Sverige – det nya matlandet. Av medlen ska minst 3 000 000 kronor avse åtgärder i syfte att främja ekologisk livsmedelsproduktion. Av de anslagna medlen ska 550 000 kronor utbetalas efter rekvisition under 2013 till Stockholm Environment Institute (SEI) för arbetet med det nationella nätverket Ekologiskt Forum. Forumets inriktning ska vara utbyte av erfarenheter och dialog mellan berörda aktörer. Anslag 1:20 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket får som nyss nämnts användas för försöks- och utvecklingsverksamhet i syfte att bidra till uppfyllelse av för jordbruket relevanta miljö kvalitetsmål.

Regeringen har genom ett beslut den 2 februari 2012 uppdragit åt Naturvårdsverket att göra en kartläggning av olika fosforresurser i samhället. Naturvårdsverket ska även utreda, motivera och vid behov föreslå ett investeringsstöd för teknikutveckling för utvinning av fosfor ur olika fosforresurser och föreslå författningskrav på kvalitet för att möjliggöra spridning av olika fraktioner såsom slam, matavfall och andra röt- och kompostrester samt urin och gödsel till olika markområden (åkermark, skogsmark och övrig mark) med syftet att återföra fosfor. Verket ska även utifrån kartläggningen av fosforresurserna föreslå ett etappmål till miljömålssystemet för hållbar återföring av fosfor med utgångspunkten att fosfor ska återföras på ett resurseffektivt sätt i enlighet med miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Naturvårdsverket ska redovisa uppdraget senast den 12 augusti 2013.

Skatt på fosfor i foder har diskuterats i betänkandet Skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel? (SOU 2003:9). Utredningen konstaterar att en sådan skatt kan komma att betraktas som ett handelshinder. I utredningen redovisas även andra ekonomiska styrmedel såsom gödselräkenskaper, avgift på utlakning och avgift utifrån gårdsbalanser, och det konstateras att alla dessa innebär omfattande administration och mycket komplicerade system om någon miljöeffekt ska nås. Naturvårdsverket övervägde dessa frågor 2008 i utredningen Förslag till avgiftssystem för kväve och fosfor (NV rapport 5913).

Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2012/13:MJU2) att för att stärka konkurrenskraften i bl.a. de gröna näringarna beslutade riksdagen med anledning av förslag i budgetpropositionen för 2010 om sänkningar av skatter och avgifter (prop. 2009/10:1 utg.omr. 23). Som tidigare har redovisats i detta betänkande har de stimulansåtgärder för företag som regeringen har genomfört under de senaste åren varit betydelsefulla för de areella näringarna, inte minst med anledning av den ogynnsamma lönsamhetsutveckling som har skett på jordbruksområdet. Exempel på åtgärder är generella åtgärder för företagen, såsom sänkningen av egenavgifterna, och specifika åtgärder för sektorn som t.ex. att handelsgödselskatten tagits bort. Enligt uppgift från Landsbygdsdepartementet var Sverige i princip ensamt om att tillämpa en generell skatt på handelsgödsel när det gällde både kväve- och kadmiuminnehåll innan skatten togs bort. Skatten anses ha försämrat de svenska lantbrukarnas konkurrensvillkor jämfört med lantbrukare i andra länder.

När det gäller frågan om skatt på handelsgödsel fick Statskontoret hösten 2009 i uppdrag att utvärdera effekterna av slopad skatt på kväve i mineralgödsel. I Statskontorets rapport (2011:31) Priset på handelsgödsel efter kväveskatten redovisas att återförsäljarna sänkte priset på handelsgödsel i samband med att beslutet om att skatten skulle avskaffas blev känt (hösten 2009). Den direkta sänkningen av priset motsvarade skattens andel. Därefter höjdes priserna. I rapporten konstaterades det också att marknaden för handelsgödsel inte fungerar perfekt utan har kännetecken som är typiska för en oligopolmarknad. En väl fungerande marknad förutsätter en effektiv konkurrens, tydlig prisinformation och välinformerade köpare. Statskontoret menade därför att en förbättrad prisinformation kan skapa bättre konkurrens och lägre priser på handelsgödselmarknaden.

När det gäller frågan om kväveskatten minskade överanvändningen av kväve när den infördes 1984 måste man enligt Landsbygdsdepartementet beakta att flera förutsättningar har förändrats, att priset på handelsgödsel i dag är ett annat och att det under lång tid har bedrivits rådgivning om lämplig gödsling vad gäller mängd, tid och rum. Det är svårt att utgå från att användningen av handelsgödsel medför ökad utlakning i jämförelse med organiska gödselmedel såsom stallgödsel, slam etc. Det är vidare

svårt att utläsa ur statistiken att inköpen av handelsgödsel har ökat efter att skatten har tagits bort eftersom man måste ta hänsyn till en rad faktorer såsom grödval, förväntad skörd, priset på gödselmedel och produktpriset.

Regler om återföring av skatt i form av stöd eller ersättning till enskilda brukare måste följa EU:s statsstödsregler och de regler som finns för stöd inom landsbygdsprogrammet. Stora delar av de tidigare återförda medlen användes för att stödja forsknings- och utvecklingsåtgärder till sektorn som helhet, vilket är möjligt att göra enligt de EU-regelverk som finns. En ersättning innebär att det krävs en motprestation i form av att brukaren vidtar en åtgärd, t.ex. odlar fånggröda eller gör en investering. Det är inte möjligt att bara öka brukarens inkomst enligt dessa regler. Utskottet har tidigare redovisat att Jordbruksverket har lämnat in ett tekniskt underlag för åtgärder som skulle kunna ingå i ett kommande landsbygdsprogram. I Jordbruksverkets rapport (2010:10) Minskade växtnäringens förluster och växt-husgasutsläpp till 2016 – förslag till handlingsprogram för jordbruket finns beskrivningar av olika ersättningsformer som kan vara möjliga.

När det gäller frågan om att återföra organiskt material och sluta kretsloppen för näringsämnen som kväve och fosfor kan det enligt Landsbyggsdepartementet framhållas att det inte finns några förbud mot att använda andra organiska material, t.ex. slam eller torv, i konventionellt jordbruk om gällande regler för spridning följs. Jordbruksverkets föreskrifter om miljöhänsyn i jordbruket och spridning av stallgödsel gäller även dessa. För brukaren är det dock viktigt att t.ex. slam från reningsverket är så rent och håller en sådan kvalitet att det inte på sikt påverkar markens produktionsförmåga. Att återföring inte sker i så stor omfattning beror bl.a. på att slammet inte uppvisar den kvalitet som krävs. Enligt uppgift från Landsbyggsdepartementet har vissa livsmedelsindustrier också restriktioner när det gäller slam användningen, men detta är inte något som regeringen har haft synpunkter på utan en fråga mellan industrin och jordbruket.

Revaq är ett certifieringssystem som används för att minska flödet av farliga ämnen till reningsverk, att skapa en hållbar återföring av växtnäring samt att hantera riskerna på vägen dit. Ett aktivt uppströmsarbete, ständiga förbättringar av slamkvaliteten och stora krav på spårbarhet är centralt i reningsverkens arbete. Certifieringssystemet Revaq drivs av Svenskt Vatten, Lantbrukarnas Riksförbund, Lantmännen och Svensk Dagligvaruhandel i samarbete med Naturvårdsverket. Ett av de åtaganden som följer för de reningsverk som anslutit sig till Revaqcertifieringen är att öppet redovisa det som gjorts, vilka framgångar man har och de problem man stöter på. Revaq ska vara en drivkraft för en fortlöpande ytterligare förbättring av kvaliteten på det avloppsvatten som kommer in till reningsverken och därmed på växtnäringen från slammet. Certifieringssystemet ska erbjuda alla aktörer en öppen och transparent information om hur slammet producerats och om dess sammansättning. Växtnäring från avloppsfraktioner ska produceras på ett ansvarsfullt sätt, och kvaliteten ska uppfylla fastställda krav. Enligt Revaqs webbplats behövs återföring av växtnäring i slam för

att kretsloppet ska slutas. Slam från certifierade reningsverk har genomgått kontroller som säkerställer att förekomsten av ett 60-tal oönskade ämnen och metaller inte överskrider fastställda maxgränser.

Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2011/12:MJU2) att alla sektorer och alla aktörer behöver fortsätta att utveckla hållbart brukande inom alla områden eftersom markanvändningen är en av de aktiviteter som starkast påverkar ekosystemen. Utskottet anser liksom regeringen att vi ska bruka ekosystemen utan att de förbrukas och sträva efter att förorenare i högre grad ska betala för sin miljöpåverkan. De gröna näringarna bör bli än mer miljö- och resurseffektiva samtidigt som beredskapen för att möta klimatförändringar måste bli bättre.

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna om att det är viktigt att i möjligaste mån återföra organiskt material till jordbruket och sluta kretsloppet för näringsämnen som kväve och fosfor. Utskottet föreslår att motion 2012/13: MJ445 (MP) yrkande 3 lämnas utan vidare åtgärd i avvaktan på resultatet av det pågående arbetet.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (S, M, FP, C, KD, V) om landsbygds- och jordbrukspolitik som rör förslag som har behandlats tidigare under valperioden.

Jämför särskilda yttrandena 2 (S) och 3 (V).

Utskottets ställningstagande

De motionsförslag som tas upp i bilaga 2 rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet tidigare har behandlat under valperioden. Detta har gjorts i betänkandena 2012/13: MJU2 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, 2011/12: MJU17 Landsbygdspolitik m.m., 2011/12: MJU2 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, 2010/11: MJU16 Jordbrukspolitik m.m. och 2010/11: MJU2 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionsförslagen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Landsbygdsprogrammet, punkt 1 (S)

av Matilda Ernkran (S), Johan Löfstrand (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S) och Kristina Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13: MJ221 av Ann-Kristine Johansson (S) och avslår motion 2012/13: MJ447 av Jonas Eriksson och Lotta Hedström (båda MP).

Ställningstagande

Det är angeläget att frågor som rör företagande och konkurrenskraft får hög prioritet i arbetet med ett nytt landsbygdsprogram för perioden 2014–2020. En levande landsbygd och fungerande landsbygdsföretag är grundläggande för att klara framtidens utmaningar när det gäller såväl mat- och energiförsörjning som arbetstillfällen i glesbygden. Vid sidan av näringslivsfrågor bör miljöperspektivet få en central roll i utvecklingen av det nya landsbygdsprogrammet.

Som ett led i arbetet med att ta fram ett nytt landsbygdsprogram bör det föras en diskussion om ett nationellt mål för den svenska livsmedelsproduktionen. Sverige är ett vidsträckt land med olika förutsättningar, vilket kräver olika typer av åtgärder för att nå målet om en hållbar livsmedelsproduktion och öppna landskap.

Jordbruksverket och Skogsstyrelsen har tillsammans lagt fram en rapport med förslag till förenklingar som bör beaktas i arbetet med det nya programmet. Det är viktigt att programmet är lätt att förstå och att åtgärderna är enkla att hantera för såväl den sökande som berörda myndigheter.

I EU-kommissionens förslag till förordningar för perioden 2014–2020 anges det att EU:s fonder gemensamt ska verka för att uppnå strategin för ett smart, hållbart och inkluderande Europa, den s.k. Europa 2020-strategin. I landsbygdsförordningen innebär det ett ökat fokus på klimat och

innovationer. Det nya landsbygdsprogrammet i Sverige bör fungera som ett verktyg för att uppfylla målen i 2020-strategin. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Landsbygdsprogrammet, punkt 1 (MP)

av Helena Leander (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:MJ447 av Jonas Eriksson och Lotta Hedström (båda MP) och avslår motion

2012/13:MJ221 av Ann-Kristine Johansson (S).

Ställningstagande

Ett av landsbygdsprogrammets främsta syften är att bryta negativa miljö-trender och närma sig miljömålen. Detta ska återspeglas i de olika stöd och ersättningar som ingår i programmet. På regeringens uppdrag inför perioden 2014–2020 har Jordbruksverket och Skogsstyrelsen föreslagit att ett stort antal miljöåtgärder som finns i det nuvarande programmet stryks. Ett antal av de åtgärder som myndigheterna vill ta bort är viktiga i arbetet med att nå miljömålen, t.ex. bidrag till restaurering av slätterängar och betesmarker, hotade husdjursarter, växtskyddsplaner, skyddszoner och hotade åkergräs. Det skäl som anges är att programmet därigenom ska bli mindre krångligt och omfattande.

Ambitionen att minska regelkrånglet inom landsbygdsprogrammet är både lovvärd och viktig. Regler ska vara träffsäkra och endast finnas där de är motiverade. Förenklad administration kan dock inte vara överordnat andra intressen. Jordbruksverket och Skogsstyrelsen påpekar själva i sitt förslag att förenklingarna leder till att flera miljömål blir svårare att nå och att det kan vara aktuellt att vidta andra styrmedel som skatter eller lagstiftning för att uppnå miljömålen.

Om inte regeringen kan visa att de negativa effekterna i miljöarbetet till följd av en förändring av landsbygdsprogrammet kompenseras på något annat sätt bör denna förenkling ej genomföras. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Svensk livsmedelsproduktion m.m., punkt 2 (S)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S) och Kristina Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13: MJ276 av Ann-Kristine Johansson och Sven-Erik Bucht (båda S) och

avslår motionerna

2012/13: MJ240 av Christer Engelhardt och Sven-Erik Bucht (båda S) och

2012/13: MJ454 av Mikael Jansson (SD).

Ställningstagande

Svenska livsmedel behöver stärka sin konkurrenskraft på en alltmer konkurrensutsatt marknad. Det kan ske genom ökad kvalitet och breddat sortiment för att producera hälsosam, god och säker mat som producerats med stor omsorg om djur och miljö och med både traditionella och innovativa livsmedel. Jordbruksproduktion är baserad på kunskap och komplexiteten och utmaningarna har blivit mer omfattande. Att öka livsmedelsproduktionen med minskad miljöpåverkan i alltmer ovissa klimatförhållanden innebär svåra avvägningar.

Den tillämpade forskningen inom livsmedelsproduktionen bör stärkas både för att klara kontinuiteten och för att kunna rekrytera. Samtidigt måste det också finnas tillräckliga medel för forskning som är användbar på kort sikt och som bidrar till värdeskapande och konkurrenskraft. Regeringens beslut om minskade forskningsinsatser till jordbruket är därför oroande. Vi vill se ett visionärt, långsiktigt mål för att ersätta den nuvarande oljebaserade ekonomin med en grön, hållbar ekonomi. Jordbruksforskning är en unik kompetens inom biologisk produktion och förvaltning av våra naturresurser.

Detta bör ges regeringen till känna.

4. Svensk livsmedelsproduktion m.m., punkt 2 (SD)

av Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:MJ240 av Christer Engelhardt och Sven-Erik Bucht (båda S) och
2012/13:MJ454 av Mikael Jansson (SD) samt
avslår motion
2012/13:MJ276 av Ann-Kristine Johansson och Sven-Erik Bucht (båda S).

Ställningstagande

De svenska mjölkbönderna har i dag en svår ekonomisk situation och pressas av såväl låga mjölkpriser som höga foderpriser. Det finns ett stort överskott av mjölk, vilket bl.a. är en följd av ökad mjölkproduktion i Australien och minskad efterfrågan på mjölkprodukter i Europa. Literpriset på mjölk har det senaste året sjunkit med närmare en krona, vilket i år innebär omkring tre miljoner kronor i minskade intäkter för en normalstor mjölkproducent.

Läget är nu akut för många mjölkbönder. Sverige kan göra mer för att öka de svenska böndernas konkurrenskraft genom att stimulera produktionsutveckling och effektiviseringar. Även det svenska mervärdet, där djurskyddet ingår, är en nödvändig konkurrensfördel. Om svenska konsumenter kopplar fler positiva egenskaper till svensk mat än till konkurrerande länders mat kommer efterfrågan på inhemsk produktion att stiga.

Sverigedemokraterna anser att det saknas politiska mål för den svenska självförsörjningsgraden inom livsmedelsproduktionen, vilket skulle kunna fungera som en motvikt mot andra politiska mål som driver produktionen utomlands. Bara att ha en målsättning kan bidra till att frågan hamnar på dagordningen och diskuteras, med anledning av en lång trend av sjunkande självförsörjningsgrad. Sverigedemokraterna ser livsmedelsproduktionen och möjligheten att föda vår egen befolkning som viktig då vi bör vara rustade för händelser i vår omvärld som svårligen kan förutses. Mål för den svenska självförsörjningsgraden inom livsmedelsproduktionen bör arbetas fram.

Detta bör ges regeringen till känna.

5. Ökad odling av proteingrödor i Sverige, punkt 3 (S, MP)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Helena Leander (MP) och Kristina Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:MJ425 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 21.

Ställningstagande

Köttuppfödningen i Sverige är i dag mycket beroende av import av soja till foder. Vi vet att den ekologiska påverkan är stor vid odling av sojaböner. Det handlar både om att den biologiska mångfalden försämras när regnskog fälls för att ge plats åt sojaodling och om att klimatpåverkan ökar på grund av odlingen samtidigt som gifthanvändningen är omfattande.

På senare tid har uppmärksamheten riktats mot att odla svenska proteingrödor, t.ex. åkerböner. Det ger lantbruket en större lönsamhet och gör det svenska köttet mer hållbart producerat. Det behövs statliga insatser och investeringar för att öka kunskapen om grödorna, utveckla nya grödor och konkret använda landsbygdsprogrammet för att stimulera odling. Regeringen bör ge Jordbruksverket i uppdrag att arbeta för att stimulera till ökad odling av proteingrödor i Sverige.

Detta bör ges regeringen till känna.

6. Åtgärdsplan för minskat oljeberoende inom svensk matförsörjning, punkt 4 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Helena Leander (MP), Jens Holm (V) och Kristina Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:MJ399 av Per Bolund m.fl. (MP).

Ställningstagande

Allt fler tecken tyder på att oljeproduktionen i världen nått en maximal nivå och inom en snar framtid kan börja sjunka. Om den globala oljeproduktionen är stabil eller börjar sjunka samtidigt som efterfrågan på olja stiger kommer bristen på olja snabbt att visa sig i form av stigande oljepriser och mer osäkra oljeleveranser. I en studie som gjorts vid Internationella valutafonden IMF förutspås det att oljepriset kan komma att fördubblas under de kommande åren, vilket skulle påverka Sveriges ekonomi avsevärt.

Den svenska matförsörjningen är i dag sårbar för oljeprischocker eller oljebrist. Både jordbruksmaskiner och mattransporterna till förädling och butik är nästan uteslutande beroende av oljebaserad diesel, men det finns många åtgärder som kan minska oljeberoendet i livsmedelssektorn. Traktorer och lantbruksmaskiner kan ställas om till biogas- eller etanoldrift, bränslen som kan produceras på den egna gården. Mattransporter kan stäl-

las om till järnväg eller vägtransporter med förnybara bränslen. Matförsörjningen kan i ökande grad ske lokalt och regionalt för att minska transportererna.

Regeringen bör ta initiativ till branschövergripande samtal och i dialog med berörda parter ta fram en åtgärdsplan för att så snabbt som möjligt minska oljeberoendet och därmed sårbarheten i svensk matförsörjning. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Gårdsstöd, punkt 5 (S)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S) och Kristina Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:MJ228 av Christer Engelhardt (S) och avslår motionerna 2012/13:MJ205 av Karin Nilsson och Göran Lindell (båda C) och 2012/13:MJ417 av Mikael Oscarsson (KD).

Ställningstagande

Det är inte lätt för den enskilde lantbrukaren att avgöra vad som är godkända betesmarker eller inte. Systemet borde vara mer flexibelt. De lantbrukare som på felaktiga grunder sökt gårdsstöd ska naturligtvis göra en återbetalning, men i de flesta fall har lantbrukarna sökt i god tro. Det är i stället definitionen av vad som är jordbruksmark som har ändrats över tiden. Många krävs på stora summor för att de fått stöd för marker som i efterhand inte godkänts som betesmarker.

Systemet är i dag krångligt och inte rättssäkert, och det är kännbart för en ekonomiskt hårt ansatt jordbrukare att efter flera år få dessa återkrav. Regeringen bör aktivt verka för att systemet med gårdsstöd blir mer rättssäkert och får en större transparens så att återkraven minskar. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Prissättning m.m., punkt 6 (MP)

av Helena Leander (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13: MJ445 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3 samt avslår motion

2012/13: MJ409 av Josef Fransson (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi har en obalanserad struktur på djurhållningen i landet. I vissa regioner finns en för hög koncentration av djurproduktion, i andra är djurhållningen för liten. Detta är en bidragande orsak till några av våra svåraste miljöproblem och hotar framtida ekosystemtjänster. När det inte finns djur som betar i landskapet och den miljö som skapats genom betande mular växer igen, leder det till förändringar som påverkar den biologiska mångfalden. Ett annat av våra svårösta miljöproblem är övergödning. Ett centralt problem är specialiseringen mellan växtodling och djurhållning. Vid växtodling utan djurhållning blir det ett ständigt flöde av kväve och fosfor från gården, i form av grödorna. Detta utflöde kompenseras normalt via inköp av kväve och fosfor i konstgödsel. Vid djurhållning utan motsvarande växtodling blir det ett ständigt flöde av kväve och fosfor till gården i form av kraftfoder och ett överskott på stallgödsel. Resultatet blir en obalans som skapar ett ständigt flöde av kväve och fosfor från systemet.

Miljöpartiet anser att regeringen bör ta fram en strategi för en mer balanserad struktur för djurhållning för att sluta kretsloppen av näringsämnen och hejda förlusten av den biologiska mångfalden. Strategin bör särskilt ta upp den ekologiska produktionens möjligheter.

Ekologiska producenter kan med dagens prisnivåer få högre produktionskostnader genom att produkterna framställs på ett mer miljövänligt och arbetskrävande vis. De kan därför behöva ta ut ett högre pris för att ha samma lönsamhet som konventionellt lantbruk. Men råvaror som är framställda utan att man förbrukar onödiga fossila resurser och som inte bidrar till kostnader för samhället genom extra miljöbelastning ger också ett mer värde för fler än de som konsumerar varan direkt. Det finns skäl för samhället att använda ekonomiska styrmedel för att priserna på jordbruksområdet bättre ska spegla faktiska kostnader, inklusive miljökostnader.

Det är viktigt att återföra organiskt material till jordbruket och sluta kretsloppet för näringsämnen som kväve och fosfor. Skatten på kväve och kadmium i konstgödsel har minskat överanvändningen av gödsel och utsläpp av kväve i våra sjöar, vattendrag och havsområden. Skatten bör återinföras och successivt höjas.

Regeringen bör utreda sätt att ytterligare undanröja brister i prissättningsystemet. Ett förslag är en skatt på kväve- och fosforinnehåll i kraftfoder. Ett annat förslag är en avgift för växtodlare som inte tar ansvar för återcirkuleringen av näringsämnen, som inte använder stallgödsel, röttingsrester

från biogasproduktion, material från källsorterade avloppssystem eller grön-gödning. De bidrar inte till en återcirkulering av kväve och fosfor. I båda dessa fall bör intäkterna återföras till näringen.

Regeringen bör också utreda vilka former för återföring som kan ge bäst miljöeffekt, förutsatt att jordbrukaren får en acceptabel inkomst. Ett alternativ kan vara ersättning för andra miljöåtgärder eller ekosystemtjänster.

Detta bör ges regeringen till känna.

9. Prissättning m.m., punkt 6 (SD)

av Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13: MJ409 av Josef Fransson (SD) yrkande 2 och

avslår motion

2012/13: MJ445 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

När slaktavfall används till biogas och restprodukten ska användas som en gödselprodukt (biogödsel) kräver gällande regelverk att biomassan hettas upp till 70 grader i en timma för att restprodukten ska få spridas på åkermark. Denna process är givetvis kostsam men ger å andra sidan en tillförlitlig produkt. En annan stor kostnad för biogödseln är lagringen, då tillverkningen är ganska konstant medan spridningen bara sker vissa tider på året. Därför är det angeläget att försöka hitta vägar att lätta upp regelverket för när det är tillåtet att sprida biogödsel.

Den ovan nämnda typen av biogödsel är en förlustaffär för biogasproducenten, även om restprodukten från biogasproduktion givetvis måste hantearas. Den är samtidigt ett bra sätt att återföra näringsämnen från stad till landsbygd. För att minska förlusterna och stimulera processen vill Sverigedemokraterna se över möjligheterna att ge stöd till biogödseln då detta bidrar till minskad import av handelsgödsel.

Små biogasproducenter som använder stallgödsel som substrat är i dag begränsade av regelverk som endast möjliggör användande av stallgödsel och kräver att endast tre givare och mottagare får vara inblandade i samrötning samt spridning av gödselprodukten efter rötning. Att begränsa antalet till tre parter sätter upp hinder för företagets utveckling. Regelverket bör omprövas för att se om detta verkligen är nödvändigt. Likaså efterfrågar vissa små biogasproducenter en möjlighet att kunna ta emot matrester, från exempelvis skolkök, att blanda in tillsammans med stallgödseln i rötningssprocessen. Det bör inte vara svårt att få fram säkra förfaranden för att små

biogasproducenter, utan egen hygienisering av substrat, ska kunna ta emot och hantera visst avfall utöver stallgödsel. Även i detta fall bör regelverket omprövas och utvecklas.

Regeringen bör se över möjligheterna att ge jordbrukarna ett större förtroende att sprida biogödsel efter förnuft. Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Svensk livsmedelsproduktion m.m., punkt 2 (S)

Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S) och Kristina Nilsson (S) anför:

Vi står bakom intentionerna i motion 2012/13: MJ240 av Christer Engelhardt och Sven-Erik Bucht (båda S) att stärka konkurrenskraften i svenskt jordbruk men önskar inte ett tillkännagivande som är avgränsat till mjölknäringen. Olika förändringar av världsmarknadspriser har under olika perioder drabbat olika företagare. Vi anser att Sverige behöver göra mer för att öka de svenska lantbruksföretagens konkurrenskraft.

Liksom i alla andra branscher pågår en effektivisering, en produktions-teknisk utveckling och en kvalitetsutveckling inom jordbruket. Denna process har gått snabbare i vår omvärld men nu visar flera studier¹ att effektiviseringarna har avstannat i de stora europeiska jordbruksländerna. Vi menar att vi i Sverige har mer att göra för att öka konkurrenskraften genom produktionsutveckling och ytterligare effektivisering. Det borde förbättra de svenska böndernas konkurrenssituation.

Precis som motionärerna skriver kan detta göras genom att använda de tillgängliga medlen, t.ex. EU:s landsbygdsprogram, för att genomföra investeringar och stärka den tillämpade forskningen. Vi hade i vårt budgetförslag för 2013 en särskild satsning på forskning i de gröna näringarna som riksdagsmajoriteten sa nej till. Forskningen och utbildningen är kanske det viktigaste bidraget som vi kan ge för att utveckla och säkra jordbrukets konkurrenskraft. Förslaget innebar en satsning på forskning som var direkt tillämpbar för att utveckla det svenska jordbruket.

2. Motioner som bereds förenklad, punkt 7 (S)

Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S) och Kristina Nilsson (S) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller våra förslag hänvisar vi till den nu aktuella motionen. Vi vidhåller de synpunkter som vi har framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

¹ RUT dnr 2011:1588.

3. Motioner som bereds förenklad, punkt 7 (V)

Jens Holm (V) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller våra förslag hänvisar vi till den nu aktuella motionen. Vi vidhåller de synpunkter som vi har framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:So556 av Jan Ericson (M):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regelverket för gårdsförsäljning av livsmedel bör förenklas.

2012/13:MJ205 av Karin Nilsson och Göran Lindell (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att beakta trädesstödet utformning för att tydligare främja aktivt brukande före passivt ägande i kommande programperiod av EU:s jordbruksstöd.

2012/13:MJ221 av Ann-Kristine Johansson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av företagande och konkurrenskraft i kommande landsbygdsprogram.

2012/13:MJ228 av Christer Engelhardt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om återkrav i fråga om gårdsstöd.

2012/13:MJ232 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att arbeta fram hur vi får i gång svensk livsmedelsproduktion och hur vi skapar fler jobb i våra gröna näringar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten till en översyn av kostnader inom livsmedelsproduktionen med en harmonisering med övriga europeiska lantbrukare som mål.

2012/13:MJ239 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta fram en nationell livsmedelsstrategi.

2012/13:MJ240 av Christer Engelhardt och Sven-Erik Bucht (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krisen inom den svenska mjölnäringen.

2012/13: MJ241 av Ann-Kristine Johansson och Sven-Erik Bucht (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en gemensam nordisk strategi för ett hållbart jord- och skogsbruk.

2012/13: MJ254 av Peder Wachtmeister och Walburga Habsburg Douglas (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om matlänet Södermanland.

2012/13: MJ256 av Christer Engelhardt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om de gröna näringarna som en viktig del av det lokala näringslivet.

2012/13: MJ260 av Jens Holm m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag till nationell målsättning för bevarande av bördig åkermark.

2012/13: MJ261 av Christer Winbäck (FP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fortsätta förbättra jordbruksnäringens villkor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fortsätta minska regelkrånglet för jordbruket.

2012/13: MJ276 av Ann-Kristine Johansson och Sven-Erik Bucht (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om livsmedelsforskning.

2012/13: MJ297 av Krister Örnfjäder (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om investeringsstöd för biogasanläggningar.

2012/13: MJ300 av Louise Malmström och Thomas Strand (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att underlätta etableringen av mindre gårdsbiogasanläggningar.

2012/13: MJ346 av Gustav Nilsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ytterligare åtgärder i syfte att verka för ett livskraftigt svenskt jordbruk.

2012/13: MJ359 av Gustav Nilsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svenska hagar.

2012/13: MJ367 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skånkt jordbruks konkurrenskraft.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förnybar energi i Skåne.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den skånska landsbygden som bostadsort.

2012/13: MJ378 av Betty Malmberg och Eva Bengtson Skogsberg (båda M):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av lika villkor för svenska jordbruksföretagare som för kolleger i övriga EU.

2012/13: MJ387 av Kenneth G Forslund m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten bör se över behovet av strategiska samverkansprogram för livsmedelsindustrin.

2012/13: MJ396 av Helena Lindahl och Erik A Eriksson (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att byggande och underhåll av skogsbilvägar inordnas i Landsbygdsprogrammet.

2012/13: MJ397 av Ulrika Carlsson i Skövde (C):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja tillväxten i Skaraborg och Sverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fortsätta minska regelkrånglet för jordbruket.

2012/13: MJ399 av Per Bolund m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en åtgärdsplan för minskat oljeberoende inom svensk matförsörjning snarast bör upprättas.

2012/13: MJ409 av Josef Fransson (SD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över möjligheterna att ge jordbrukarna ett större förtroende att sprida biogödsel efter förnuft.

2012/13: MJ417 av Mikael Oscarsson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att betala ut gårdsstödet tidigare.

2012/13: MJ423 av Annika Eclund (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja tillväxten i Skaraborg och Sverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fortsätta minska regelkrånglet för jordbruket.

2012/13: MJ425 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Jordbruksverket i uppdrag att arbeta för stimulans av ökad odling av proteingrödor i Sverige.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör stimulera näringens arbete med att utveckla varumärken, produkter och identitet.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta med att stödja småskalig livsmedelsförädling.

2012/13: MJ445 av Tina Ehn m.fl. (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en strategi för en mer balanserad struktur i Sveriges djurhållning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utreda sätt att undanröja brister i prissättningssystemet.

2012/13: MJ447 av Jonas Eriksson och Lotta Hedström (båda MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om landsbygdsprogrammet.

2012/13: MJ454 av Mikael Jansson (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att anta en målsättning för den svenska självförsörjningsgraden inom svensk livsmedelsproduktion.

2012/13: MJ463 av Edward Riedl (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det svenska jordbrukets villkor och behovet av likvärdiga regler.

2012/13: MJ467 av Erik A Eriksson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att koncentrera de politiska målen för jordbruket till hur den totala produktionens minskning ska vändas till en ökning.

2012/13: MJ469 av Emil Källström och Johan Hedin (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att släppa loss utvecklingskraften bland jordbrukarna och de andra företagarna i de gröna näringarna.

2012/13: MJ474 av Cecilia Widegren (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppmärksamma hästsektorns många positiva effekter, t.ex. arbetstillfällen, turism och fritidssysselsättning för barn och ungdomar.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för att hästsektorn ska vara en naturlig del i utvecklingen av landsbygden och bidra till att nå EU:s miljömål.

2012/13: MJ477 av Cecilia Widegren (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja tillväxten i Skaraborg och Sverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fortsätta minska regelkrånglet för jordbruket.

2012/13: N272 av Kent Persson m.fl. (V):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att snarast återkomma med en långsiktig strategi med förslag till åtgärder som syftar till en mer miljömässigt hållbar landsbygdsutveckling.

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 7

Motion	Motionärer	Yrkanden
7. Motioner som bereds förenklad		
2012/13:So556	Jan Ericson (M)	2
2012/13:MJ232	Sten Bergheden (M)	1 och 2
2012/13:MJ239	Ann-Kristine Johansson m.fl. (S)	
2012/13:MJ241	Ann-Kristine Johansson och Sven-Erik Bucht (båda S)	
2012/13:MJ254	Peder Wachtmeister och Walburga Habsburg Douglas (båda M)	
2012/13:MJ256	Christer Engelhardt (S)	
2012/13:MJ260	Jens Holm m.fl. (V)	5
2012/13:MJ261	Christer Winbäck (FP)	1 och 2
2012/13:MJ297	Krister Örnfjäder (S)	
2012/13:MJ300	Louise Malmström och Thomas Strand (båda S)	
2012/13:MJ346	Gustav Nilsson (M)	
2012/13:MJ359	Gustav Nilsson (M)	
2012/13:MJ367	Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M)	1–3
2012/13:MJ378	Betty Malmberg och Eva Bengtson Skogsberg (båda M)	2
2012/13:MJ387	Kenneth G Forslund m.fl. (S)	
2012/13:MJ396	Helena Lindahl och Erik A Eriksson (båda C)	
2012/13:MJ397	Ulrika Carlsson i Skövde (C)	1 och 2
2012/13:MJ423	Annika Eclund (KD)	1 och 2
2012/13:MJ425	Matilda Ernkrans m.fl. (S)	32 och 33
2012/13:MJ463	Edward Riedl (M)	
2012/13:MJ467	Erik A Eriksson (C)	
2012/13:MJ469	Emil Källström och Johan Hedin (båda C)	
2012/13:MJ474	Cecilia Widegren (M)	1 och 8
2012/13:MJ477	Cecilia Widegren (M)	1 och 2
2012/13:N272	Kent Persson m.fl. (V)	7